هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

39

ساڵی/ 2007 – بەرگی سی و نۆ

چاپی یەکەم/ ساڵی 2007

پێرِیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (25) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2007/1/7 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (26) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/1/8 ل37

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (27) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2007/1/14 ل63

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (28) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/1/15 ل117

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/1/24ل125

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی دەستپێك خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/3/13 ل171

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/3/26 ل181

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/3/27 ل235

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/4/2 ل279

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/4/3 ل317

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/4/4 ل343

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/4/10 ل385

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/4/11 ل445

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی دووەمی هەڵبژاردن – شەممە 2007/4/14 ل549

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/4/16 ل577

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9)

دوو شەممە ڕێکەوتی 16\4\2007

خولی دووەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (9)

دوو شەممە ڕێكەوتی 2007/4/16

كاتژمێر (11)ی سەر لە بەیانی ڕۆژی دوو شەممە ڕێكەوتی 2007/4/16 ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سەرۆكی ئەنجومەن و, بە ئامادەبوونی بەڕێزمحمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری ئەنجومەن, دانیشتنی ژمارە (9)ی خولی دووەم, ساڵی (2007) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنی ژمارەی (9)ی خولی گرێدانی یەكەمی ساڵی سێیەمی خولی هەڵبژاردنی دووەمی پەرلەمانی كوردستان – عێراق, بەرنامەی كار بەم شێوەیە بێت:

1- خوێندنەوەی یەكەمی پڕۆژەی هەمواركردنی یاسای كرێی خانووبەرە ژمارە (87) ساڵی 1979، كە لە سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیران بۆمان هاتووە.

2- خستنەروو و گفتوگۆكردنی پرۆژەی هەموار كردنی یاسای كوژاندنەوەو جیاكاری زەوی لە سنووری شارەوانییەكان ژمارە (3)ی ساڵی 1998.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنی ئەمڕۆمان دەکەینەوە, بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتیی ئەنجومەن بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (9)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دوو شەممە ڕێکەوتی 2007/4/16دا بەم شێوەیە بێت:

1- خوێندنەوەی یەکەمی پڕۆژەی هەمواركردنی یاسای کرێی خانووبەرە ژمارە (87) ساڵی 1979، کە لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بۆمان هاتووە.

2- خستنەروو و گفتوگۆکردنی پرۆژەی هەموار کردنی یاسای کوژاندنەوەو جیاکاری زەوی لە سنووری شارەوانییەکان ژمارە (3)ی ساڵی 1998.

بەخێرهاتنی بەڕێز کاك عبدالعزیز طیب وەزیری کشتوکاڵ، خاتوو نازەنین وەزیری شارەوانی، کاك سەعد وەزیری هەرێم بۆ کاروباری ئەنجومەنی نیشتمانی دەکەین، زۆر بەخێر بێن سەرچاو، داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم بۆ ئەوەی بێن لە شوێنی خۆیان دانیشن بۆ خوێندنەوەی خاڵی یەکەمی بەرنامەی کارەکەمان (خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی هەمواركردنی یاسای کرێی خانووبەرە ژمارە (87) ساڵی 1979، کە لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بۆمان هاتووە). پرۆژەکە بە کوردی دەخوێنرێتەوە، فەرموو.

بەڕێز كريم بحرى عبدالله.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستاش دەقی پرۆژەکە بەکوردی دەخوێنمەوە.

پرۆژەی یاسای هەموارکردنی یاسای کرێی خانووبەرە ژمارە(87) ساڵی 1979

یاسای ژمارە ( )ی ساڵی 2000

یاسایی هەموارکردنی یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی ژمارە 87ی

ساڵی 1979ی هەموارکراو

ماددەی یەکەم:

یەکەم:

1-بڕیاری (220)ی ساڵی 2001 هەڵدەوەشێندرێتەوە.

2-بڕیاری (48)ی ساڵی 2005 هەڵدەوەشێندرێتەوە.

3-بڕگە (1) (أ- ب- ج) لەماددەی چوارەم لەیاسای بەکرێ دانی خانووبەرەی ژمارە (87)ی ساڵی 1979 هەڵدەوەشێندرێتەوە.

دووەم: ئەمانەی خوارەوە شوێنیان دەگرێتەوە:

یەکەم:

pهەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

47

سالی/ 2008 – بەرگی چل و حەوت

چاپی یەکەم/ سالی 2008

پێرست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2008/4/29 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2008/4/30 ل65

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (14) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/5/5 ل171

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (15) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2008/5/6 ل231

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (16) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/5/12 ل275

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (17) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2008/5/13 ل339

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (18) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/5/19 ل431

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (19) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2008/5/20 ل493

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (20) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2008/5/26 ل499

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (21) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/5/28 ل517

کەمال قسەی لەگەڵ کرد بوو، ئەگەر دوا قسەی ئیسراری هەیە، یان پەشیمان ببێتەوە لەوەی تاوەکو عەرزی جەنابتان بکەین.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کەمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەگەڵ ڕێزدار کاك ئەدهەم بارزانی قسەم کرد، هەوڵمان زۆر لەگەڵیدا، کە بگەڕێتەوە بۆ سەر کارەکەی و زۆر ڕێزی هەبوو گوتی ڕێزێکی تایبەتم هەیە بۆ گشت ئەندامێکی پەرلەمان و بۆ پەرلەمانی کوردستان، کە جێگایەکی پیرۆزو موقەدەسەو پیرۆزە بۆ هەموو ئینسانێك لەوێ کار بکات، بەڵام لەبەر هەندێك ئیرتیباتی تایبەتی من ناتوانم کارەکانی خۆم ئەنجام بدەم، لەبەر ئەوە داوا لە ئێوەی بەڕێز دەکەم، داوا لە خوشك و برایانی ئەندامی پەرلەمان دەکەم، کە ئیستیقالەکەم قەبول بکەن و سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بۆیە ئەو داوایە ئەگەر کەس نوقتەی نیزامی نەبێت، تەنیا نوقتەی نیزام، فەرموون.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ڕاستە ئێمە هەموومان دەبێت نوێنەری هەموو گەلی کوردستان بین، بەڵام تاکە کەس لەناو ئێمە لەگەڵ ڕێزمدا کە نوێنەری ناوچەی بارزانە کاك شێخ ئەدهەمە، من پێموایە پێویستە بمێنێتەوە، نەك ئیستیقالە بدات، هەرچەندە دیسان دووبارەی دەکەمەوە هەر یەکێك لە ئێمە نوێنەری هەموو گەلی کوردستانە، واجیبی ئێمەیە خزمەتی هەموو گەلی کوردستان بکەین، بەڵام تایبەتمەندیش هەیە، لەگەڵ ڕێزو سوپاسمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هەموومان ڕێزمان بۆ کاك ئەدهەم هەیە، پێشمان ناخۆشە کە واز دەهێنێت و جێگایەکەشی دیارە، هەوڵیشمان لەگەڵدا کە پەشیمان بێتەوە لەوە، بەڵام وەکو خۆشت ئاماژەت پێ کرد هەر یەك لە ئێمە نوێنەری هەموو ناوچەیەکە، هەڵبژاردنیش لە جێگەیەك نەکراوە، یەعنی بە دائیری نییە، ئەگەر دائیری بوایە، ئێستا ئەو ئیستیقالەی داوە لە شوێنەکەی خۆیدا دەکرا تا هەڵبژاردنی داهاتوومان نوێنەرایەتی ناوچەی بارزان و ناوچەکانی تریش دەتوانین بکەین، داوایەکەی کاك ئەدهەم دەخەمە دەنگدانەوە، کێ ڕازییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ موافیقە بۆ داوایەکەی کاك ئەدهەم کە لەسەر ڕەغبەتی خۆی ئێمەش هەوڵماندا، هەر موسیرە، ڕێز لە ئیرادەی پەرلەمان دەگیرێت، دەبێت ڕێزی هەر ئەندامێکی پەرلەمان لە واز هێنان و واز نەهێنان بگیرێتن، لەبەر ئەوەی داوایەکەی ئیستیقالەی کردووە دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆرینە موافیق نییە، کەواتە ئیستیقالەکەی ڕەد کرایەوە، جارێکی دیکە هەوڵی لەگەڵ دەدەین و ئەگەر هەر موسیر بوو جارێکی تر داوا بکاتەوە.

خاڵی دووەم لە بەرنامەی کار: خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای دابینکردنی خانووی نیشتەجێ بوون بۆ دانیشتوان لە هەرێمی کوردستان – عێراق، کە لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە، داوای لە لێپرسراوی لیژنەی دارایی و ئابووری و لیژنەی شارەوانی و لیژنەی ئاوەدانکردنەوە دەکەم بێن دابنیشن فەرموون، کاك سەعد وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان قسەی هەیە فەرمووو.

بەڕێز سعد خالد محمد امین/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

راستە ئەو پرۆژەیە، با بڵێین پەیوەندی بە لایەنێکی گرنگی ژیانی خەڵکی کوردستانەوە هەیە، کە ئەویش کێشەی نیشتەجێ بوونەو لە دە، پازدە ساڵی رابردووش هەموومان دەزانین یەکێك لەو کێشە جددیانەی کە خەڵك هەیەتی مەسەلەی ئەزمەی سەکەن و کێشەی نیشتەجێ بوونە، بەڵام بەڕاستی ئێمە لەبەر سێ هۆکار داوای تەئجیلی ئەو پرۆژەیە دەکەین، هەتا پێمان باشە ئەگەر بۆ ماوەیەکی موحەدەد خراپ نییە، ئەگەر بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان رازی بن سەحبیش بکرێتەوە، بۆ ئەوەی باشتر بێت و دەوڵەمەندتر بکرێت، ئەویش یەکیان/ ئەوەیە بەڕاستی جەنابتان دەزانن لە کاتی پەسند کردنی بودجەی ساڵی 2008 یەکێك لە بڕیارەکانی ئەندامانی پەرلەمان مەسەلەی سولفەی عەقار بوو، خۆتان دەزانن عیلاقەی بە پرۆژەی ئەمڕۆوە هەیە، کە ئێستا بڕگەی یەکەمی دانیشتنی ئەمڕۆ موناقەشەی دەکەین.

دووەم/ پرۆژەیەکی هاوشێوەی ئەو پرۆژەیە لە لایەن سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، بەتایبەتی لە لایەن دەزگای ئیستیسمار تەبیعی قسەی لەسەر کراوەو لیژنەی بۆ دروست کراوەو تەنانەت لەگەڵ هەندێك کۆمپانیا قسە کراوەو بانگیش کراون، پرۆژەکە ئەوەیە کە حکومەت دەعمی بکات بە هەندێك بانك، حکومەت کارئاسانی و شتی بۆ بکات بەشێوەی ئەقسات یەکەی نیشتەجێ بوون دروست بکرێت بۆ هاووڵاتی.

سێیەم/ ئەوەیە کە هەموو ئەو وەزیرە بەڕێزانەی کە پەیوەندیدارن بەو پرۆژەیە، هەر لە وەزیری ئاوەدانکردنەوە، وەزیری مالیە، وەزیری پلاندانان، تەنانەت سەرۆکی دەزگای ئیستیسماریش بەڕاستی لە سەفەرن، بۆیە من داوا لە بەڕێزتان دەکەم و لە ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز دەکەم، کە ئەو پرۆژەیە وەکو باسمان کرد، ئەگەر ئیمکان بێت سەحب بکرێتەوە، بۆ ئەوەی لەگەڵ پرۆژەکانی تر باشتر قسەی لەسەر بکرێت و دەوڵەمەندتر بکرێت، ئەگەر دەنگ بۆ ئەوە نەدرا بە لایەنی کەم بۆ ماوەیەك تەئجیل بکرێت تا وەزیرە پەیوەندیدارەکان دەگەڕێنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

رەئی داوەو قسەشی کردووە، نابێت من هەندێکی رەد بکەمەوە، هەندێکیش شەرح بکەم، ئینجا داواتان لێ بکەم:

یەکەم/ ئەو پرۆژەیە سەحب ناکرێتەوە، چونکە لە حکومەتەوە نەهاتووە، دە ئەندامی پەرلەمان پێشکەشیان کردووە، ئەگەر ئەو دە ئەندامە پەشیمان ببنەوە، ئەو وەختی ئەوان دەتوانن سەحبی بکەن، نەك حکومەت، نێردراوە بۆ حکومەت، حکومەت رەئی لەسەر داوەو پەسندی کردووە بە نووسراوی 4369 لە 4/29 پشتگیری لە پرۆژەکەی کردووە، کەواتە رەئی رەسمی حکومەت بەو نووسراوە کە لە لامانە پشتگیری لە پرۆژەکەی کردووە، کە لە لایەن دە ئەندامی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە، تەنیا هۆ کە مەنتیقی هەبێت لە داوایەکەت ئەوەیە کە وەزیری ئاوەدانکردنەوە لێرە نییە، گرنگە.

دووەم/ ئەگەر داوا لە ئەندامانی پەرلەمان بکەم تەئجیلی بکەین، تەئجیل ناکرێت بۆ سەحب کردن، تەئجیلی دەکەین بۆ ماوەیەکی دیاری کراو و لەو رۆژەی کە دایدەنێین وەزیر دەبێت ئامادە بێت، ئەگەر ئامادەش نەبوو موناقەشەکە بەردەوام دەبێتن، لەبەر ئەوە من رەئیم وایە کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەکو جەنابت ئاماژەت پێ کرد، حکومەت موافەقەتی کردووە لەسەر ئەو پرۆژەیە، کە رەوانەی حکومەت کرا بوو، وەزارەتی ئاوەدانکردنەوە نووسراوێکی ئاراستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران کرد بوو بۆ دیراسەت کردنی پرۆژەکە، پرۆژەکە دیراسەت کرا ئێستا راپۆرتەکەی ئەو لیژنەیەی کە دیراسەتی پرۆژەکەی کرد بوو لە لای منە، ئەگەر ئیجازەم بدەن بۆتان بخوێنمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جا پێویست ناکات کاك عەونی بیخوێنیەوە، موقتەرەحەکەی کاك سەعد کە داوا دەکاتن تەنیا ئەو سەبەبەی کە من ئاماژەم پێ کرد سەبەبێکی مەنتیقی تێدایە، ئێمە هەفتەی پێشوو دوامانخست، پرۆژەی یاسای خانووبەرەمان دواخست، گوتمان لەبەر ئەوەی دەمانەوێت ئەو پرۆژەیە پێشتر گفتوگۆی لەسەر بکەین، بەلاَم ئەمجارە ناتوانین پرۆژەی کرێی خانووبەرە دوا بخەین، بەلاَم دەتوانین ئەو داوایەی بخەینە دەنگدان لەسەر داوای حکومەت، کە دەڵێتن بۆ ماوەیەکی دیاری کراو، کە وەزیر لێرە نییە تەنیا ئەوە سەبەبەکەیە کە بتوانین ئەو هینە بکەین، نوقتەی نیزامی نەبێت قسەتان پێ دەبڕم، فەرموو کاك کەریم.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەزیرو وەزارەتی ئاوەدانکردنەوە بە راپۆرت رەئی خۆیان داوەو رەئی ئەوان دیارە، ئەوە یەك.

دوو/ کاك سەعد وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان، خۆی چەند جار تەمسیلی حکومەتی کردووە، با ئەمجارەش تەمسیلی حکومەت بکات و بەردەوام بین لەسەر موناقەشە کردنی ئەو پرۆژەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئـەوە نوقتـەی نیزامـی نـەبوو، ئـەوە رەئیـەك بـوو، تكام وایـە بـەناوی نوقتـەی نیزامـی رەئـی مـەدەن و پێشنیاریش مەكەن، نوقتـەی نیزامـی تـەنیا ئەوەیـە ئەگـەر كەسـێك لـە بەرنامـەی كاردا دەرچوو، یاخود خیلافی قانون قسەی كرد، خیلافی نیزامـی داخیلـی قسـەی كـرد ئـەوە نوقتـەی نیزامـە، لەمـەو دوا تـەعلیق دەدەم بەڕاستی، ئەوەی بەناوی نوقتەی نیزامی رەئی بداتن من تەعلیقی لێ دەدەم، ئێستاكە داوایەكەی كاك سەعد بە داوایەكی مەنتیقی دەزانم، كە وەزیری ئاوەدانكردنەوە زەرورەتە لێرە بێت، چونكە ئەگـەر ئـەوە ببێتە یاسا عەمەلیەن جێ بەجێ كردنەكەی دەكەوێتە سەر وەزارەتی ئاوەدانكردنەوە، بۆیە بـۆ دەوڵەمەنـد كردنـی پـرۆژەی تریـان لـە پێشـەو لەگـەڵ وەبـەرهێنان و ئەوانـە، دوایـێ نـەڵێن پرۆژەكە نوقسانی تیایـەو هەموار نەكراوە، داوایەكەشی بەشێوەیەك من تەحدیدم كردووەو قسەشـم لەگـەڵ جـەنابی وەزیـر كـردووە، كە بۆ هەفتەیەك بێتن لە دوو شەممەی داهاتوو، ئەگەر وەزیریش نەیەت، ئێمە كۆدەبینەوە، بۆ هەفتەیەك دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵ ئەو داوایەیە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییـە دەسـتی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ یەك هەفتە دواخرا بۆ دوو شەممەی داهاتوو.

خاڵی سێیەم لە بەرنامەی كار، ئەوەی پەیوەندی نییە لە لیژنەكان بۆ خاڵی سێیەم/ خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژەی یاسای هەموار كردنی یاسای كرێی خانووبەرە ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هـەموار كـراو، كە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشكەش كراوە.

ئاراستەی هـیچ لیژنەیـەكی تـر نـەكرا بـوو غـەیری لیژنـەی یاسایی، باشـە داوا لـە لیژنـەی یاسایی دەكـەم راپۆرتی لیژنەی یاسایی بخوێننەوەو دواتر خاڵ بە خاڵ موناقەشەی دەكەین.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بۆ/ سەرۆكایەتی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستان – عێراق

بابەت/ راپۆرتی لیژنەی یاسایی

لیژنـــەی یاســـایی رۆژی دوو شـــەممەی 7/گـــەلاًریزانی 2707 كـــوردی رێكـــەوتی 2007/10/29 بـــۆ لێكۆڵینـەوەی چـوار یاسای پەیوەنـد بـە هـەموار كردنـی یاسـای كرێـی خانووبـەرەی ژمـارە (87)ی سـاڵی 1979ی هـەموار كـراو كۆبـۆوە، سـێیان لـە لایـەن ئەنجومـەنی وەزیرانـی هـەرێمی كوردسـتانەوە بـەپێی نووســراوی ژمــارە (8058) لــە رۆژی 2006/7/8 ژمــارە (10601) لــە رۆژی 2006/9/25 ژمــارە (13685) لە رۆژی 2006/12/5 پێشكەش كراون، كە رێگا بۆ یەكخستنی یاسایەكانی كرێی خانووبـەرە لە هەرێمی كوردستاندا خۆش بكەن، بەبێ ئەوەی دوو پرۆژەكـەی پێشتر لەسـەر دوا پرۆژەكە بكێشێتەوە، یەك لەم پرۆژانەش لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانـەوە پێشكەش كـراوە، دوای خوێندنـەوەی یەكەمی پرۆژەی دوایین لە پەرلەمان دانیشتنی ئاسایی ژمارە (9)ی رۆژی 16ی ساڵی 2007 كە لـە لایـەن حكومەتەوە پێشكەش كرا بوو ئاراستەی لیژنەكەمان كرا، لیژنەش بڕیاریدا ئەم پرۆژانە یەك بخات و یـەك راپۆرت لە بارەی بابەتەكەوە پێشكەش بكات، كورتەی ناوەڕۆكی پرۆژەكان لەخۆ بگرێت لـە پێنـاوی ئـەوەدا

هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

48

ساڵی/ 2008 – **بەرگی چل و هەشت**

چاپی یەکەم/ ساڵی 2008

پێرست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (22) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/6/2 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (23) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2008/6/3 ل67

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (24) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2008/6/8 ل101

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (25) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/6/9 ل123

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (26) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2008/6/10 ل163

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (27) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2008/6/11 ل213

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (28) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2008/6/17 ل269

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (29) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2008/6/18 ل351

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (30) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/6/23 ل385

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (31) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2008/6/25 ل427

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (32) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2008/6/29 ل503

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (33) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2008/6/30 ل515

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2008/7/23 ل533

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (28)

سێ شەممە رێكەوتی 17/ 6/2008

كاتـژمێر (10)ی پـێش نیـوەڕۆی رۆژی سـێ شـەممە رێكـەوتی 2008/6/17 ئەنجومـەنی نیشـتمانیی كوردستانی عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سـەرۆكی ئەنجومـەن و، بـە ئامـادەبوونی بـەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) جێگری سەرۆك و، بەڕێز فرست أحمد عبـدالله سكرتێری ئەنجومـەن، دانیشتنی ژماره (28)ی خولی دووەم، ساڵی (2008) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگـە (1)ی مـاددە (20) لـە پێـڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەمواركراوی سـاڵی 1992ی ئەنجومـەنی نیشـتمانیی كوردسـتانی عێـراق، دەسـتەی سـەرۆكایەتی ئەنجومـەن بڕیـاردرا دانیشـتنی ژمـارەی (28)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە كات (10)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە رێكەوتی 17/ 6/2008 دا بەم شێوەیە بێت:

1-خستنەڕوو وگفتوگۆكردنی پرۆژەی یاسای هەمواركردنی یاسای كرێی خانووبەرە ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هەمواركراوز

2- خستنەڕوو و گفتوگۆكردنی پرۆژەی یاسای هەمواركردنی یەكەمی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007 (یاسای باجی دەرامەت).

3- خستنەڕوو و گفتوگۆكردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی فێركردنی باڵاو تۆژینەوەی زانستی كە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشكەش كراوە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بـەناوی گـەلی كوردسـتان، دانیشـتنەكەمان دەكەینـەوە بەخۆیندنـەوەی بەرنامـەی كـار، یـەك: خسـتنەروو وگفتوگۆكردنی پـڕۆژەی یاسای هـەموار كردنـی یاسـای كرێـی خانوبـەرە ژمـارەی (78) ی سـاڵی 1979 ی هـەمواركراو، دوو: خسـتنەرووكفتوگۆكردنی پـڕۆژەی یاسـای هـەمواركردنی یەكـەمی یاسـای ژمـارە (26)ی ساڵی 2007ی یاسای باجی دەرامەت، سێ: خستنەروو وكفتوگۆكردنی پـڕۆژەی یاسـای وەزارەتـی خوێنـدنی باڵاو تویێژینەوەی زانستی كە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشكەش كراوە، سـەرەتا بـەخێرهاتنی بـەڕێز كـاك سـركیس اغـا جـان وەزیـری دارایـی و ئـابووری دەكـەم لەگـەڵ كـاك نهـاد، بـەخێربیی سەرچاو، ئومێد

دەکەین کە ئەو یاسا گرنگە بەرێکو پێکی تەواوبێت و دەربچێت، خاڵی یەکەمی بەرنامەی کار خستنەروو وگفتوگۆکردنی پرۆژەی یاسای هەموار کردنی یاسای کرێی خانوبەرە ژمارەی (78) ی ساڵی 1979 ی هەموارکراو، داوا لەلیژنەی یاسایی ولیژنەی دارایی وئابووری دەکەم بێن لەشوێنی خۆیان دابنیشن، لیژنەی یاسایی ولیژنەی دارایی وئابووری راپۆرتیان هەیە داوایان لێ دەکەم راپۆرتەکە بەکوردی بخوێننەوەو دوایی برگە برگە پرۆژەکە بخوێننەوە لەگەڵ رەئیی هەردوو لیژنەکە، کاک عبدالکریم فەرموو.

بەڕێز عبدالکریم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بۆ / سەرۆکایەتیی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ـ عیراق

بابەت / راپۆرتی لیژنەی هاوبەش

دوابەدوای راپۆرتمان ژمارە (127)ی رۆژی (2007/12/27)، لیژنەکەمان، لەسەر راسپاردەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان، کۆبوونەوەیەکی هاوبەشی ئەنجامدا لەگەڵ لیژنەی دارایی وبە ئامادەبوونی وەزیری دارایی و، گفتوگۆکرا لەسەر بابەتی هەموارکردنی جێبەجێ کردنی یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی / ژمارە (87)ی ساڵی 1979، دوای گفتوگۆو راگۆڕینەوە، لیژنەی هاوبەش بەکۆی دەنگ پێشنیازی ئەو دارشتنەی خوارەوە بۆیاساکە دەکات:

یاسای ژمارە (   )ی ساڵی 2008

یاسای هەموارکردنی پیادەکردنی یاسای بەکرێدانی خانووبەرە/ ژمارە(87)ی ساڵی 1979ی هەموارکراو لەهەرێمی کوردستان ـ عیراق

ماددەی یەکەم: ماددەی (سێیەم) لەیاسای بەکرێدانی خانووبەرەی ژمارە(87)ی ساڵی1979 ی هەموارکراو لەهەرێمی کوردستان ـ عیراقدا لەکار دەوەستێنرێت.

ماددەی دووەم: کاربە حوکمەکانی یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هەموارکراو، کەلە هەرێمدا بەرکارە، سەبارەت بەم خانووبەرانەی کە بۆ نیشتەنی بەکرێ دراون, بەردەوام دەبێت بۆ ماوەی چوارساڵ لە رۆژی بەرکاربوونی ئەم یاسایە، و دوای بەسەر چوونی ئەو ماوەیە، دەکەونە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی1951 ی هەموارکراو.

ماددەی سێیەم:

یەکەم: ئەو گرێبەستانەی بەکرێدانی خانووبەرە بۆمەبەستی نیشتەجێبوون، دوای بەرکاربوونی ئەم یاسایە، مۆردەکرێن دەکەونە ژێرکاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی 1951ی هەموارکراو.

دووهەم: گرێبەستەکانی ئەو خانووبەرەی کە بۆ غەیری مەبەستی نیشتەنی بەکرێ دراون و بەر لە بەرکاربوونی ئەم یاسایە مۆرکراون، بۆ ماوەی یەك ساڵ لە رۆژی کۆتایی هاتنی ماوەی گرێبەستەکەوە

درێـژ دەکرێنـەوە و، پـاش کۆتـایی ئـەو ماوەیـەش ، کرێیەکـەی دەکەوێتـە ژێـر کـاری حوکمـەکانی یاسـای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی 1951 ی هەموارکراو.

ماددەی چوارەم:

حوکمـەکانی بڕگـەی یـەك (ا-ب-ج) لـە مـاددەی (چـوارەم)ی یاسـای بەکرێـدانی خانووبـەرە ، لەهـەرێمی کوردستان ـ عیراقدا لەکار دەخرێن و، ئەمانەی خوارەوە جێیان دەگرنەوە:

یەکەم: نابێ ساڵانەی ئەو خانووبەرانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، لـەو گرێبەسـتانەی کـەدوای بەرکاربوونی ئەم یاسایە مۆردەکرێن، لەم ڕێژانەی خوارەوە زیاتربن:

1. (4٪) چوار لەسەدی بەهای گشتی ئەو خانووبەرە یان ئەو شوققانەی بۆ نیشتەنی ئامادەکراون و بۆ ئەم مەبەستەش بەکرێ دەدرێن.

2. (6٪) شەش لەسەدی بەهای گشتی ئەو خانووبەرە یان ئەو شوققانەی کە ژوور،ژوور، بۆنیشتەنی بەکرێ دەدرێن.

3. (8٪) هەشـت لەسـەدی بـەهای گشـتی ئـەو خانووبـەرە یـان ئـەو شـوققانەی کـە بـۆ مەبەسـتی غـەیری نیشتەنی بەکرێ دەدرێن.

دووەم: کرێی ساڵانەی ئەو خانووبەرانەی کەحوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، لەو گرێبەستانەی پـێش بەرکاربوونی ئەم یاسایە مۆرکراون، بەپێی ڕێژەکانی بڕگەی (یەکەم)ی سەرەوە هەموار دەکرێت.

سێیەم: مەبەست لەبەهای گشتی خانووبەرە لەم یاسایەدا کۆی بـەهای زەویەکـەو بینایەکەیـە لەوکاتـەدا کـە دەسەڵاتی دارایی بۆ جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیخەملێنێ.

ماددەی پێنجەم:

بڕیـاری ژمـارە(32) لـە 2003/2/6 کـە لەلایـەن ئەنجومـەنی نیشـتمانیی هـەرێمی کوردسـتان ـ عیراقـەوە دەرچووە، پووچەڵ دەکرێتەوە.

ماددەی شەشەم:

وەزیـری دارایـی و ئـابووریی هـەرێم ، بـۆی هەیـە، ڕێنمـایی پێویسـت بـۆ ئاسـانکردنی جێبـەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی حەوتەم:

هەر دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت کاری پێ ناکرێت.

ماددەی هەشتەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پێوەندیدارەکانیش حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی نۆیەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی بلاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی ڕەسمیی (وەقایعی کوردستان)ەوە جێبەجێ دەکرێت.

هۆکارەکانی دانانی ئەم یاسایە:

بۆ ئەوەی یاسا لەگەڵ سیاسەتی کۆمەڵایەتی و ئابووری هەرێمدا بخرێتە سەر بارێکی گونجاو بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکانی یاساکاریەکانی کۆمەڵایەتی و ئابووریەکان و لەپێناو بەدیهێنانی هاوسەنگی لەنێوان هەردوو لایەنی گرێبەستی بەکرێداندا بەچاوێکی دادپەروەرانە و یەکسانی و ڕەچاوکردنی هەلومەرجی کۆمەڵایەتی و ئابووری و بەهێزکردنی پەیوەندی کۆمەڵایەتی لەکۆمەڵگەی کوردستانیدا و هاندانی بزاڤی ئاوەدانکردنەوەو وەبەرهێنان بەشێوەیەکی گشتی لەبواری نیشتەجێبوون و هاندانی کەرتی تایبەتبیش بۆ هاوبەشیکردنی لەکەم کردنەوەی گرفتی نیشتەجێبوون, ئەم یاسایە دانرا.

تکایە فەرموون سەیری بکەن و، ئەسڵی پرۆژەکەو ، ڕای لیژنەی هاوبەش دەربارەی پرۆژەکە بخەنە پێش چاوی ئەنجومەن بۆ ئەوەی گفتوگۆی لەسەر بکات و ڕای خۆی لەبارەیەوە لەسەر بدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ ڕاپۆرتی لیژنەی هاوبەش، پرسیارەکەم ئەوەیە ئەو ناوانەی کە نوسراوە هەموویان ئیمزایان کردووە؟ هەموویان موافیقن لەسەر ئەو ڕاپۆرتە؟ ئەو ناوانەی لەپێش دەمانن، کاک زانا موافیق نیە، ناو دەنووسم بۆ ئەوەی بیەویت تەعلیق بدات بزانم ئەندامانی لیژنەکە، کاک عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دوو برادەر لەلیژنەی یاسایی ئامادە نەبوونە لە کۆبوونەوەکە بەشێوەیەکی ڕەسمی لەبەر ئەوەی ئیستیقالەیان داوە لەسەر ئەسبابی خاص، پێویست ناکات دیاری بکەینەوە، بەنیسبەت ئەو برادەرانەی کە تەحەفوزیان هەیە لەسەر پڕۆژەکە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک عونی ئەوە نوقتەی نیزامیە، ئەوەی ئیستیقالی دابێت، ئەبێت من موافەقەت بکەم لەسەری، ئەگەر موافەقەتم نەکردبێت مەعنای ئەوەیە ئیستیقالەی نەداوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

طەلەبیان تەقدیم کردووە، دەڵێن: ئامادە نابین لەموناقەشە کردنی مەوزوعەکە، مەعنای وایە ئیستیقالەیان داووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئامادە نەبوون شتێکی ترە، دەتوانی بڵێیت ئامادەنەبوونە، یان غایب بوون، ئیعتبار دەکرێن غایب بوون تا وەکو قەبوڵی ئیستیقالەیان دەکرێت.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو برادەرانەیش کە تەحەفوزیان هەیە لەسەری تەحدیدیان کردووە لەسەر چ مادەیەك تەحەفوزیان هەیە، نە لەسەر هەموو ئەو پڕۆژەیەی کە لیژنەی هاوبەش دایناوە، کاك زانا لەگەڵ محمد صالح اسماعیل، تەحەفوزیان هەیە، تەبیعی با ئەوەیش تەوزیح کەم جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، لەدانیشتنی ژمارەی بیستی پەرلەمان رۆژی 2008/5/26، ئێمە راپۆرتی لیژنەی یاساییمان خوێندەوە کە بەژمارەی (127)ی ساڵی 2007، لەبرواری 2007/12/27، پێشکەشی پەرلەمان کراوە کە لیژنەی داراییش پشتگیری لەراپۆرتەکەمان کرد، بەڵام لەسەر راسپاردەی سەرۆکایەتی پەرلەمان لەگەڵ جەنابی وەزیری دارایی هەرێم کۆبوونەوە، لەئەنجامی ئەوکۆبوونەوەدا ئەو خاڵانە کە ئێستا لەراپۆرتەکەدا هاتووە تەسبیتمان کرد، ئیختیلافیشمان هەبوو لەسەر ماوەکان کە لە هەندێك جێگا هاتووە، چوار ساڵە، لەمادەی سێیش هاتووە دوو ساڵە، خیلافمان تەنها لەسەر ماوەکە بوو، عمومی راپۆرتەکە بەموافەقەتی جەنابی وەزیر تەسبیت کرا بەو شێوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئێستا بڕۆنە سەر مادە بە مادە و ئەصڵەکەی چۆن بووە، ورەئیی خۆشتان بدەن وەکو لیژنەی هاوبەش، ئەزانین ئێستا دوو، سێ پڕۆژە هەبووە، ئەوە لیژنەی هاوبەش دەبوایە ئەوەیش تەسلیح کەن، لیژنەی هاوبەش لەئاخر کۆبوونەوەی بائامادبوونی جەنابی وەزیری دارایی وئابووری، رێککەوتوون لەسەر ئەو مادانەی کە داوا کرابوون لەهەرسێ پڕۆژەکە، یەعنی کەواتا ئەو راپۆرتە هاوبەشە تەوحیدی ئەو پڕۆژانەی کردووە کە لە لایەن حکومەت و ژمارەی یاسایی پەرلەمانەوەیش پێشکەش کرابوون، تەوحید کراوە بەرەزامەندی حکومەت لەو راپۆرتەدا هاتووە، بۆیە مادە بە مادە ئەوەی لەوراپۆرتدا هاتووە بیخوێننەوەو شەرحی کەن بۆ ئەندامانی پەرلەمان بۆ موناقەشەو بڕیاردان لەسەری.

بەڕێز كريم بحرى عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

قانون تعديل تطبيق قانون ايجار العقار رقم(87) لسنة 1979 المعدل في أقليم كوردستان ـ العراق

المادة الاولى : يوقف نفاذ المادة (الثالثة) من قانون ايجار العقار رقم 87 لسنة 1979 المعدل في اقليم كوردستان – العراق.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی یەکەم: ماددەی (سێیەم) لە یاسای بەکرێدانی خانوبەرەی/ژمارە(87)ی ساڵی1979 ی هەموارکراو لەهەرێمی کوردستان ـ عیراقدا لەکار دەوەستێنرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا کاك عونی شەرحی بکەن ئەو مادەیە چیەو بۆ چی داواتان کردووە کە کاری پێنەکرێت، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مادەی سێ لەقانونی عیقار ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هەموارکراو کە ئێستا بەرکارە لەکوردستان، ئێستا بۆ ئەندامانی پەرلەمان دەیخوێنمەوە بەو شێوەیە هاتووە: یمتد عقد الایجار بحکم القانون بعد انتهاء مدته مادام المستأجر شاغلا العقار ومستمرا علی دفع الاجرة طبقا لاحکام هذا القانون، بەپێی ئەو مادەیەی کرێچی ئەگەر لەناو خانوودا بوو یان لەناو دوکاندا بوو بەردەوام بوو لەدانەوەی کرێ، ئەوە عەقدەکە موستەمرە هەتا مایتەوە، ئەوە ئەو مادەیە لەنیزامی عاما بەپێی پەیڕەوی نیزامی عام، واتا موخالەفە ناکرێت، لێرە ئێمە کە ئەو مادەیەمان ڕاگرت مەبەستمان ئەوەیە مادەکانی دیکە تەوزیح دەکرێت بە ئەحکامی قانوانی عقارو کە بەنیازین لەکوردستان بەئیتیفاق لەگەڵ حکومەت چی لێبکەین، لەمادەی دوو ئەوشتانە تەوزیح دەکرێت، ئەگەر پێتان باشە مادەی دوویش بخوێنمەوە کە چیمان لێکردووە ورەبتی بەوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مەفروزە ئەندامانی پەرلەمان خوێندبیتیانەوە کە راپۆرتەکەیان پێگەیشتووە، بەڵام من داوا لەجەنابی وەزیر دەکەم بۆ موبەڕیراتی راگرتنی ئەو مادەیە، تەبعەن خەڵك گوێی لێیە ئەسبابی چیە؟ لەگەڵ تەتەورات و لەگەڵ تەعقیداتی ناگونجێت بەڵام پێش ئەوەی داوا لەئێوە بکەم رەئی لەسەر بدەن جەنابی وەزیر موبەڕیراتی ئیلغای ئەوە توزێك شەرح بکات، زۆر سوپاسی دەکەین.

بەڕێز سرکیس اغا جان/وەزیری دارایی وئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لە ئەساسدا ئەو پڕۆژەیەی کە ئێمە پێشکەشمان کردبوو، بەراستی بیدایەتەکەی هەدەف ئەوەبوو تەوحیدی نیسبەی ئیجارات بێت لێرەو لەسلێمانی، پاشان گۆڕانکاری کرا بەو رێککەوتنەی کە کردوومانە، پڕۆژەکە جانبێکی تری بەخۆیەوەگرت، هەدەفەکە زۆرتر لەوەدایە کە قیتاعی خاصیش بێت بەشداری لەگەڵ حکومەت بکات بۆ ئەوەی پڕۆژەی نیشتەجێ بوون زیادبێت وئیستیسمار بکات وقیتاعی خاصی داخیلی دروست کردنی خانوبەرەو شوقق بێت، چونکە ئێستا خاوەن موڵك تەنها سەیری خانووکان دەکات، بەراستی کە ئەنەما ئەوە خانوویەکەی ئەونیە، تەبیعی ئێمە لێرە زۆر موناقەشەمان کرد، زۆر مەشاکیلیش هەبوو کە ئێمە چ بکەین بۆ ئەوەی موراعاتی کرێچی بکەین، یەك حکومەتی هەرێم سەندوقی نیشتەجێ بوون وسولفەو ئەومەشاریعانە کە هەیەتی ساڵ بەساڵ هەوڵدەدات بەدروست کردنی شوقق و ئەزمەی سەکەن حەل بکات، لەلایەکی تریش خاوەن موڵك کە بزانێت موڵکەکە بۆی دەگەڕێتەوە، مەجبور دەبێت ئیستیسمارات دەکات لەمەجالی عەقارات، لەجیاتی ئەوەی لەشوێنێکی تر لەخلیج یان لەتورکیا یان لەشوێنێکی تر ئیستیسمارات بکات، ئیستیسمار دەکات بۆ دروست کردنی شوقق، ئەوەیش دەعمێك دەبێت بۆ حکومەت، زۆرتر سیاسەتەکە لەسەر ئەوە بوو، هەتا ئێستایش ئەو یاسایە جێ بەجێ نابێت ئەگەر سەیری

مادەی چوار بکەن، چوار ساڵی ترە، یەعنی هەدەفەکە زۆرتـر ئەوەیـە لەئێستاوە ئـەوەی کـە لـەناو خـانووی کرێیە بزانێت دوای چوار ساڵی تر بەپێی ئەو یاسایە گۆڕانکاریـەك دەکرێـت، رەنگـە ئـەوە ببێتـە سـەبەبی ئەوەی کە عیلاقەیەکی باش دروست بێت لەبەینی ساحیب موڵك وکرێچی، مـن موتەئەکیـدم کـە لـەو چـوار ساڵیش گۆڕانکارێەك دەبێت، خۆ ئەگەر هەر نەبوو، هەر نەبوو دەسەڵاتی ئەم پەرلەمانـە دەتـوانن لـەدوایی ئەو چوار ساڵە رایبگرن، بەڵام ئێستا دەبێتە سەبەبی ئەوەی کە عیلاقەیەکی باشیش دروست بێت لەبـەینی کرێچی و خاوەن موڵك، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ لیژنەی هاوبەش وهەم بۆ شەرحی جەنابی وەزیر، ئەو مادەیە کـە داوا کـراوە ئیلغـا بکرێـت مـادەی سـێی قـانونی ئیجـار، قـانونی ئیجـار قانونێکـە زۆر تەفسـیلاتی تیدایـە، بـەڵام ئـەو پڕۆژەیـە بـۆ هەموارکردنێتی بەهەموو ئەو خاڵانەی کە پێویستن بەپێی ئەو پڕۆژەیەی کەهاتووە، بەپێی رەئـی لیژنـەی هاوبەشیش، پێش ئەوەی داوا بکەم ئەگەر کەسێك قسـەی هـەبێت، مـن داوا دەکـەم لەئەنـدامانی بـەڕێز کـە قسە ئەکەن پڕۆژەکەیان هەموو خوێندبێتەوە، یەعنی مەسەلەن تەعلیق لەسەر مادەی یەك یان سێ دەدات تەئییـدی دەکـات، یـان تەئییـدی ناکـات، روو بـەرووی ئـەوە نەبێتـەوە ئـەو سـوئالەی کـەدەیکات، یـان ئـەو گلەییەی کە دەیکات لەمادەیەکی تر عیلاج کرابێت بۆ ئەوەی وەختمان لەدەست نەچێت، ئەو مادەیە کـەس قسەی لەسەر هەیە؟ کاك غفور فەرموو.

بەڕێز غفور طاهر سعید مخموری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەبەر ئەوەی لیژنەی هاوبەش رەئیەانی خۆی یەك خستووەو پڕۆژە یاساکەی بەشێوەیەکی تر داڕشتوەتەوە وبڕۆژەی حکومەتیش هەیە، من بەپێویستی دەزانم ئێمە ئیستیناد بکەینـە سـەر یـەك پـڕۆژە بـۆ ئـەوەیش پێویستە پەرلـەمانی کوردسـتان دەنگـی لەسـەر بـدات، بـزان کامـەی بەئەسـاس وەردەگـرن بـۆ گفتوکۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر لیژنـەی یاسایی، ولیژنـەی دارایی وئابووری تـەکلیف کـرا بـەئامادەبوونی حکومـەت و جـەنابی وەزیـر ئەگەر موافەقەتی کردووە، یەعنی موافەقەتی کردووە پڕۆژەکەیان لەهەموارکردنەوە تەوحید کـراوە، ئـەوە پـڕۆژەی حکومەتـە، ئـەوە یـەك، دووهـەمینیش، ئەنـدامانی لیژنـەی یاسـایی وئەنـدامانی لیژنـەی دارایـی ژمارەیـەکیان لـەو پڕۆژەیـەدا ئیمزایـان کردبـوو، لەگـەڵ ئەوەشـدا ئەوانـەی کـە ئەنـدامانی پەرلـەمان کـە پڕۆژەکەیان تەقدیم کرد، بۆیان هەیە مادە بە مادە ئەو رەئیەی کە تەقـدیمیان کردبـوو، ئەگـەر تەماشـایان کرد خیلافێکی زۆری تێدایە بۆیان هەیە موناقەشەی بکەن، رەئی خۆیان جارێکی تر بڵێنەوە، خۆ پڕۆژەکە قـەراری لەسـەر نـەدراوە، ئێسـتا پڕۆژەیـە و لەبەردەمتانـە، ئـەوەی کـە بەتـەکلیفی ئێـوە کـە خوێندنـەوەی یەکەمی بۆکرا، داوامان لەولیژنەیە کرد کە دیراسەتی بکەن و دیراسـەتیان کـردو زۆر دواکـەوت، لەپسپۆڕو

له خەڵکی بازاڕیان پرسی، دواتریش لەسەر داواکاری سەرۆکایەتی پەرلەمان بۆ ئەوەی رای جیاواز نەبێت، وتمان هەوڵ بدەن راپۆرتێکی هاوبەشتان هەبێت و پڕۆژەکان تەوحید بکەن، ناکرێت سێ پڕۆژە بخرێتە بەردەم پەرلەمانەوە و هەرسێکی موناقەشە بکرێت، هەر دەبێت یەك پڕۆژەبێت، یان حکومەت هێن خۆی سەحب بکات یان ئەندامان هێن خۆیان سەحب بکەن، بۆیە لیژنەکان ئەگەر تەکلیف کران بۆ تەحیدی ئەوەیش سوپاسیان دەکەین، کارێکی باشیان کردووە بەئامادە بونی وەزیر، جا جەنابت بۆت هەیە لەمادە یەکدا لەوانەی کە ئیمزات کردووە لەسەر پڕۆژەکە کە تەقدیم کراوە لەلایەن ئەندام پەرلەمانەوە، هەر وا دەتوانێت هەر مادەیەك کە خیلافی بۆچوونی ئێوەیە رەئی خۆت بڵێیت، کاك عادل فەرمووو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەراستی قانوی ئیجاری عەقار، قانونێکی زۆر هەستیارە، من ئەمەوێ بەسەریعی مێژوویەکی قانونی ئیجاری عەقار لەعێراقدا بێنمە بیر بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، لەبەر ئەوەی ئێمە پێویستە زۆر بە وردی لەسەر ئەم یاسایە قسە بکەین، هەر بۆ نموونە لەساڵی 1958 تەوە هەتا وەکو دەرچوونی ئەم قانونە شەش قانونی ئیجار عەقار دەرچووە لەعێراقدا بەشێوەیەکی عام، لەدوای دەرچوونی قانونی ئیجاری عەقار کە بەشێوەیەکی عام لەسەر قانونی ئیجاری عەقارات قسە دەکات، بۆیە من بەراستی ئەو تەعدیلەی کەئیستا هاتووە بە پینەکردنی دەزانم ولەبەر ئەوە ئەم قانونە کە ئێستا 26 مادەیە شەش قانونی هەتا ساڵی 2000 تەعدیلی بۆ دەرچووە، 11 قەراری مجلس قیادة الثورة دەرچووە بۆ تەعدیل کردنی ئەو قانونە، ئەمری برێمەر دەرچووە بۆ تەعدیل کردنی ئەو قانونە، لەزەمانی دکتۆر اياد علاوی ئەمرێکی تر دەرچووە بو تەعدیلی، یەعنی کۆمەڵێ تەعدیلات دەرچووە، بەرەئیی من راستە گرێ کوێرەی ئەو قانونە کێشەیەکە لەسەردەمێکا ئەو قانونەو مادەی سێ قانونی ئیجار بەشێوەیەکی گشتی لەزەمانێکا دەرچووە، دەرچووە بۆ فەلسەفەی ئیشتراکی، زیاتر لایەنگری گرێچی بووە، یەعنی تا رادەیەك ئیرادەی هەردوو تەرەف، یەعنی نەصێکی قانونی لەمادەی سێ هاتووە لەشوێن ئیرادەی گرێچی و بەکرێدەر جێگەی گرتۆتەوە، یەعنی تۆ ئەگەر خانوویەکت گرتبێت بەکرێ و مودەکەیشی تەواو بووبێت، ومودەکەیشی دیار نەکردبێت، بەحوکمی قانون مودەکەی درێژ دەبێتەوە، ئەگەر کرێچی موخالەفەیەکی ئەو فەقەرانەی کردبێت کە لەمادی 17 هاتووە، بۆیە بەراستی ئەم مەوزوعە مەوزوعێکی زۆر حەساسە، من ئەو پێشنیارە دەکەم ئەگەر پێتان باشبێت، ئێمە پێویستە بۆ کێشەی ئیجار کە یەکێکە لەکێشە سەرەکییەکانی هەموو خەڵك، بەراستی ئێستا خەڵکی کرێچی ئەگەر لێی بپرسی کێشەت چیە؟ لەرووی مادیەوە، دەڵێت کرێ خانوو، من وای بەباش دەزانم ئێمە پڕۆژە قانونێك هەبێت بەناوی قانونی ئیجاری سەکەن، تەنها بۆ نیشتەجێبوون، ئەوەیش لەسەر بنەمایەك بێت، باڵانسی نێوان خاوەن خانوو وکرێچی رابگرێت، نەك بەو شێوەیە، قاعیدەیەکی عامی قانونی هەیە لەعەقدی ئیجارا رەزامەندیە، کە روکنێکی ئەساسیە لەئیجارا بەراستی، بەڵام ئەلێرە بە پێی مادەی سێ بەهیچ شێوەیە گوێ بەخاوەن خانوو نادات کە یەکێکە

لەموشکیلەکان و، دەبینین خانوو هەیە هەتا ئێستا بەدە دینارە، بەهەمان شێوە لەمادەی چوار تەقدیری قیمەی عەقار کە ئەویش روکنێکی ئەساسییە لەعەقدی ئیجارا ئەبینین بەشێوەیەکە کرێ خانوو زۆر بەرزەو خەڵك بەئاسانی ناتوانێت کرێ خانوو بدات، بۆیە من ئەوە پێشنیارمە، ئەگەر ئەو پێشنیارە سەر ناگرێت پێم باشە ئیجاری عەقار ئێمە تەحویلی کەین بۆ قانوی مەدەنی، وەقانونی مەدەنی نزیکەی 100 مادەی لەسەری داناوەو زۆر بەجوانی عیلاجی کردووەو، زۆرسوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس کاك عادل، بەڵام من تەعەجوب دەکەم، جەنابت یەکێکی لەوانەی کە لە 2007/8/1 ئیمزات کردووە، دەڵێیت زۆر بەپەلە داواتان لێ دەکەین ئێمەی کە لەخواەوە ئیمزامان کردووە بەزۆترین کات پڕۆژەی یاسای کرێی خانوو بەدەرکەوێت، کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوەو با بکەوێتە گفتوگۆ، ئێستاش پێشنیاری زیاد دەکەیت، کاك شوقی فەرموو.

بەڕێز شوقی حسین ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بەو یاسایە من پێم وایە هەرچەندە خاوەن مۆڵك رەنگە بەپێی یاسای کرێی خانووبەرە مەغدوربێت، بەڵام بۆ ئەو مەرحەلەیەی ئێمە ئێستا تێدا گوزەر دەکەین و ئەو حاڵەتانەی کە ئەمڕۆ لەکوردستاندا هەیە، دەستکاری کردنی ئەوقانونە مەشاکیلی زیاتری لێ دەردەکەوێتەوە، چونکە ئێمە تاکو ئێستاکە، راستە قانونیشمان دەرکرد چەند رۆژێك پێش ئێستا، بەڵام ئێمە لەمەیدانی عەمەلی هیچ هەنگاوێکی عەمەلیمان نەناوە بۆ ئەوەی کە بتوانین کێشەی نیشتەجێبوون حەل بکەین لەکوردستان، ئێستا ئەو قەرارە کە دەردەچێت ئەوە حاڵەتێکی تازە دەخوڵقێنین، کە خاوەن مۆڵك وکرێچی بەپێی قانونی مەدەنی موعامەلە بکەن، کە ئەوەیش بەراستی ئەو وەختە بەسەربڕینی کرێچی دەزانم لەحاڵەتەکە، لەبەر ئەوەی کە شوێنێکی بۆ دابین نەکرێت یان جوزئێك لەو کێشەو گرفتانەی کە هەیە لەسەر مەسەلەی سەکەن حەلی نەکەین ئێمە، ئێمە مەشاکیلەکان قوڵدەکەینەوە، ئەگەر مەبەستی بەڕێز جەنابی وەزیریش کە ئاماژەی بەوەکرد کە تەوحیدی قانونەکان بکرێت، بەراستی تەوحیدی قانونەکان نابێت لەسەر حیسابی کرێچی بێت، لەبەر ئەوەی کرێچی مەغدورەو، وبەتایبەتیش کەم درامەتن ومستەوای ژیان لەکوردستان هێشتانە بەو شکڵە نیە کە ئاوها ئێمە فشار ببەینە سەر کرێچی، ئەگەر بەمەبەستی موشارکە کردنی قطاعي خاصيش بێت، لەبۆ نیشتەجێکردن وەسائیلی دیکە هەیە نەك بەو رێگەیە، نەبەو ریگەیە کە ئێمە مەشاکیلەکان قوڵ بکەینەوە، بۆیە من ئەو حاڵەتە بەباش نازانم ودەرکردنی ئەو یاسایە بەکارێکی باش نازانم، بەپێچەوانەوە ئەوە لەخزمەتی ئەوانەیە زیاتر، بەراستی کۆمەڵێك خانوویان بەکرێیە ودەیانەوێ بەو سیغەیە، ئەگەر لەمەودایەکی دوریش بێت، بۆ چوار ساڵی تریش بێت، دەیانەوێ بێنەوە مەیدانەکە بەئارەزووی خۆیان مامەڵە لەگەڵ وەزعەکە بکەن، ئەگەر حاڵەتەکە ئێمە توانیمان بیگۆڕین بەساڵێك یان

دوو ساڵ خۆ ئەو وەختەیش پەرلەمان دەتوانێت قەرارێك دەربكات، بۆ ئەوەی كە عیلاجی ئەو مەسەلەیە بكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك غفور ئیجازەم دەدەی، جارێكیان من وتم باوەڕم نیە بتوانیت ئەو ئیمزایانە كۆبكەیتەوە، بۆ پڕۆژەی بودجەی حیزبەكان، چونكە پێم وابوو جارێكی تر برادەران كە ئیمزایان كرد باش پڕۆژەكە دەخوێننەوەو باش دەزانن لەئیمكانییەتی جێ بەجێكردنی لەئاستی پەرلەماندایا یان نە، وەچۆن جارێكی كە ئیمزات كۆكردوەتەوە بەهەمان شێوە، ئێستاكە دوو برادەر قسەیان كرد، هەردووكیان ئەوەتا ئیمزایان كردووە لێرە، دەڵێت بەپەلە پڕۆژەكە دەرچێت، هەردووكیان دەڵێن پەلەیە و عەجەلەی لێ مەكەو خەتەرەو، ئەوە ئیمزای بۆ چیە؟ هەردووكتان ئیمزاتان كردووە، كاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ناڵێم دەرنەچێت، من دەڵێم قانونێكی تایبەتمان هەبێت، من دەڵێم تەعدیل بكرێت، ئەو قانونە بەراستی زەمەنی بەسەر چووە، ئەو قانونە لەزەمانێك و فەلسەفەیەكی كۆن دەرچووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

نەفس شت دەكات، تۆ دەڵێیت پێویستە قانونێكمان هەبێت، یەعنی ئەوە پێویست ناكات و قانونێكی ترت پێویستە، فەرموو كاك شوقی ئیمزات كردووە یان نا؟

بەڕێز شوقی حسین ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

راستە ئیمزام كردووە، ئێستایش لەگەڵ ئەوەمە كە قانونێكمان هەبێت بۆ ئەوەی لە موستەقبەل ژیانی خەڵك باش بكەین، بەتایبەتی ئەوانەی كە كەم درامەتن، نەك بەو شكڵەی كە خاوەن خانوو موسەیتربێت بەسەر كرێچیدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك رشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من دوو مولاحەزەم هەیە لەسەر مادەی یەك و دوو، لەمادەی یەك دەڵێت سێ ساڵی دیكە دەبێت چوڵی بكات و خانووەكە تەسلیمی خاوەن خانووەكە بكات، بەڵام لەمادەی دوو نیسبەی داناوە، دەڵێت لەو نیسبەیە زیاتر نابێت كرێ وەربگیرێت، كە واتا مادام تەحدید دەكرێت نیسبەتی ئیجار موحەددەدە بەپێی قانون، بۆ ئیلزام بكرێت وەئجوریش تەخلیەبكات، ئەگەر ئیستمرار بكات بەنەفسی نیسبە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

کاك عونی جەوابت دەداتەوە، فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دیارە كاك رشاد راپۆرتی كۆنی لەلایە، لەراپۆرتی نوێ وەزعەكە گۆڕایە، ئەگەر مولاحەزەی بكەیت، لەو راپورتەی كە ئەمڕۆ تەوزیع كراوە، سەبارەت بە قسەكانی كاك شوقی، كە دەڵێت كرێچی مەغدورە، وە لەبیدایەتیش وتی صاحیب مۆڵكیش مەغدورە، راستە صاحیب مۆڵكە، كرێچیش مەغدورە ودستوری عێراقی هەمیشەیی كە ئێمە پابەندین پێی لەمادەی چواردە دەڵێت: العراقیيون متساوون امام القانون دون تمييز بسبب الجنس او العرق او القومية او الاصل او اللون او الدين او المذهب او المعتقد او الرائ او الوضع الاقتصادي او الاجتماعي، واتا ئەگەر ئێمە دیفاع لەكرێچی بكەین، مەجبوریشین دیفاع لە خاوەن مۆڵكیش بكەین، بەتایبەتی قانونەكە ئەوە موعالجە ناكات وتمان ئەگەر مادە كانی تر تەماشابكەین كرێی خانوو دێنێتە خوارێ، كرێی دوكان دێنێتە خوارێ، بەگوێرەی ئەو نیسبەتانەی كە لەراپۆرتەكەماندا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك دكتور رمضان فەرموو.

بەڕێز د. رمضان عبد الرحمن محمد رضا:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من لەمادەی دووی پڕۆژەكەدا، پێم وایە درێژیەكی تێدایە، بەتایبەنی بەنیسبەت ئەو خانووانەو ئەو مۆڵكانە كە لەسەردەمێكی زۆر زوودا بەكرێ دراون، راستییەكەی ئەوە كرێ نیەو داگیركردنەو، ئەویش تەئسیرێكی زۆری هەبووە لەسەر هەڵهاوسانی موشكیلەی خانووبەرە، چونكە خەڵكی تەشجیع نەكردووە تا خانوودروست بكەن، یان ئەو خانووانەی كە هەیە بەكرێی بدەن، هەتاكو ئێستایش خانوویەكی چوڵی زۆر هەیە، ئێمە كێشەیەكمان هەیە كێشەی نیشتەجێ بوونی خەڵكە، هەردوولایش كرێچی و صاحیب مۆڵك هاووڵاتین، هەردووكیان خاوەنی حەقن بەسەر حكومەت و پەرلەمانەوە كە لەكێشەكانیان بەشێوەیەكی دادوەرانە هەڵوێستی خۆمان هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

مادەی یەك كاك د. رمضان ئێمە لەمادەی یەك باس دەكەین، لەمادەی دوو ئەو شتانە بڵێ.

كاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

وابزنم منیش ئیمزام كردووە، چونكە بەحەقێقەت كە باسی كرێ كراوە من تەقدیری ئەوەم دەكرد ئێستا ئێمە قانونێكی تازە دەربكەین، عادەتەن كە لەگۆمەڵگایەك موشكیلەیەك دروست دەبێت بیر لەموشكیلەكە

دەکرێتەوە چون چارەسەر بکرێت نەك موعەقەد تر بکرێت، چونکە بەقەناعەتی مـن ئـەم قـەرارە زەرەری کرێچیە وشتێکی زۆر زۆر خراپە، من لەباتی ئەوە ئەڵێم مەفروزبوو ئێمە دیراسەتمان بکرادایە بزانین ئەم بەرزبوونەوە لەکرێدا چۆن دروست بووە، سەبەبەکانی چیە؟، سەبەبەکانی زۆر مەعلومـە، زروفی کوردسـتان گۆڕاوە، کۆمەڵێکی زۆر شەریکات هاتوون خانوویـان لـە 100 دۆلارەوە کـردووە بـە 1500 و 2000 دۆلار، ئێستا خەڵك کە سەیری شیعارەکان دەکەن لێی نووسراوە ئەمە بۆ کۆمپانیایە، یەعنی نایدات بە خەڵکی بـۆ دانیشتن، مەبەستم ئەوەیە ئەم قانونە لەصالحی کرێچی نیە کـە نیسبەیان زۆر زۆرە، ئێمـە بابەشـێوەیەك بیر بکەینـەوە لەسـەر مستەوای ژیـان، تەقـدیری مـەبالیغ بکـەین، کرێچی، بەتایبـەتی ئـەو کرێچییەی کـە لەکاتی خۆیا کرێی خۆی دەدات ودواناکەویت و هیچ موشکیلەیەکی نیە، ئەهلی گەرەك هەمووی لێی رازین، عادەتەن ئەم نوقاتانە ئەبێت سەیر بکرێت بۆ ئەوەی لەکرێچێتی دەریکـەن، بـەڵام هـەروا ئیعتیـادی لەبـەر ئەوەی کە دەمانەوێ تەلتیفی دەوڵەمەندەکان بکەین، ئەمە شتێکی خراپە بەقەناعـەتی مـن، وە لەئـەمریکا کەسێك ئەگەر پارەی نەبێت حکومەت ئیجاری شوقەی بۆ ئەدا، مـن ئـەزانم ئێسـتا حکومـەت ئـەو توانایـەی نیە یارمەتی خەڵك بـدا، ئـەگینا مـن لەسـاڵی 1976 چـوومەتە ئـەمریکا، ئیعتیـادی کرێـی شـوقەیەکی زۆر رێکوپێك چوار سەد دۆلار بووە، کەمن چووم لەبەر ئەوەی مەعاشم کەم بووە، من شەست دۆلارم داوەو سێ سەدو چل دۆلار حکومەت داوێتی، ئەمە یەعنی لە شوێنان و لە کۆمەڵگای مەدەنی بەو شێوەیە موعامەلـەی کرێچی دەکەن، لێرە ئێمـە بـیر دەکەینـەوە کـە ئـەم خەڵکە بخەینـە سـەر جادە، قەناعـەتت بێـت سـەرۆکی پەرلـەمان، خـەڵکی وا هەیـە یـەك ژووری گرتـووە بـە300 دۆلار، یـەك ژوور لەماڵێکـدا بـەبێ ئـەوی هـیچ شتێکی لەگەڵدا بێت، لەبەر ئەوە حەقە ئەمە بیرێکی باشتری لێ بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئـەزانی چـۆنە، بائێمـە لەعاتیفـەو لەشـتی تایبـەت بیرنەکەینـەوە، هـەر یەکـە شـتی تایبـەتی خـۆی هەیـە، مومکینە برادەرێکی کرێچی بێت، مومکینە برادەرێکی خاوەن مۆڵك بێت یان خۆی کرێچی بێت، یـان خـۆی خاوەن مۆڵك بێت، داواکارم بیر لەوە نەکەنەوە، یەعنی ئەهەمییەتی ئەندامی پەرلەمان کە پڕۆژە یاسایەك موناقەشـەدەکات، قانونێـك دەردەکـات بـیری تایبـەتی خـۆی، بەرژەوەنـدی خـۆی نەخاتـە پـێش چـاو، خـۆی خاوەن کۆمپانیایە، بیرنەکاتەوە ئەو یاسایە چەند قازانجی کۆمپانیاکەی هەیـە، ئـەوە دەبێتـە خیانـەت لـەو سوێندەی کە خواردووتانە، ناڵێم خیانەت، بـەڵام بـەبێ ئـەوەی شـعوربکات هەنـدێ جار انسان تەجروبـەی تایبـەتی خـۆی لـەپێش چـاوی دەبێـت و مەوزوعێیـەتی کـەم دەبێتـەوە، ئـەو مەوزوعێیەتـە مـەوزوعێکی حەساسە دەبێت چەند مەسەلەیەك لەپێشمان بێت، یـەکێکیان عەدالـەت، عەدالـەتێك کـە پێویسـتە هـەموو خەڵك تەماشابکرێت بەیەك چاو، نەك مەسەلەن لێرە ناعەدالەتێك بێت لەبەرژەوەندی خۆت یابرادەرێکت یان لەبەرژەوەندی کەسەکانی کە، کە دۆستن و لەلایەکی تریشەوە زوڵمێـك بکـەی لەخـەڵکێك کـە نایاناسـی، بۆیە دیراسەت کردنی ئەو مەوزوعە دواکەوت، موناقەشەکە دواکـەوت، زۆر جار گلـەیی خۆمتـان کـە ئـەوتا شەست ئەندام پەرلەمان پێشی دە مانگ لەیەکی هەشتەوە دەڵێت بـەزوو تـرین کـات ئـەو پڕۆژەیـە بخرێتـە

دەنگەوە، خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە، ئێستا ئەوانەی کەقسەیان کرد، بەشێوەیەك لەشێوەکان خیلاف ئەو داواکاریەیە لەراستیا، جا ئەو مەوزوعەی خانووبەرە مەوزوعێك نیە تازە بێت، نە لەعێراق تازەیە، نەلەلای ئێمە تازەیە، نە لە ولاتانی رۆژ هەلاتی ناوراست تازەیە، لەولاتانی پێشکەوتوو عیلاج کرایە تەبعەن، من لەگەڵتانم کە موشکیلەی نیشتەجێبوون خۆ کرێ بەس نیشتەجێبوون نییە، کرێی دوکانە، کرێی شوێنی تیجاریە، بەلام جانبێکی هەیە ئەوانەی کەکرێچین و نیشەجێن بەتایبەتی کەمدەرامەتەکان بەکرێیەکی کەم لەخانوودان، ئەوانە ئەگەر بێت یەکسەر ئیلغای بکەی زەرەردەکەن، بۆیە لەمادەی دوو عیلاجێکی تەقدیم کردووە، یەکێکیان موبەریراتەکەیە کە هەردوو لیژنە باسیان کرد، موبەریراتی هەموارکردنی دەرچوونی ئەو پرۆژەیە، یەکێکیان ئەوەیە کە چون عیلاجی ئەو خەڵکە بکەین کە ئەگەر بێت و ئەو قانونەدەرچوو، قانونێکە لەناحییەی گۆرانکاری کە بەسەر عێراق وهەرێم هاتووە، زەروریە لەعێراقیشدا هەمان شت و لەهەمان کاتیشدا چۆن ئەو خەڵکە هەژارە کە کرێچین کە مەجالیان نیە خانوویان هەبێت، چون عیلاج بکەین؟ بۆ ئەوەی کارئاسانی بکرێت بۆ ئەو رێژەیە رەنگە زۆریش نەبن، حکومەت لەلای خۆیەوە پرۆژەیەکی هەیە کە اعلانی کردووە 100 ملیۆن دۆلاری تەرخان کردووە بۆ دروست کردنی خانوو وشوقە، ئێمە قانونی نیشتەجێ بوونمان دەرهێناوەو وتووشمانە لەماوەی چەند ساڵێکا عیلاجی دەکەین، ئەوەیش چوار ساڵ داناوە بۆ جێبەجێ کردنی، یەعنی لەو چوار ساڵەدا هەم کرێچییەکە ئەوەی کرێچیە بیر لەخۆی دەکاتەوە کە پاش چوار ساڵ دەبێت قانونی تازە تەتبیق بکات، هەم حکومەت ئەگەر خەڵکانێك هەبێت پاش چوار ساڵی تریش نەیتوانی عیلاجی کرێچێتی خۆی بکات، حکومەت دەتوانێت بەپێی ئەو پرۆژانە چارەسەری ژیانیان بکات، ئێوە وەکو جەنابی وەزیریش ئاماژەی پێکرد، ئێوە موشەریعن چوار ساڵی کە ئەگەر بێت تەماشامان کرد کە ئەوقانونە قابیلی تەتبیق کردن نیە لەسەر ئەو کەسانەی کە نیشتەجێبوون دەیانگرێتەوە، کرێچینە، ئیمکانیەتیان نیە، رێژەیان زۆرە، دەکرێت جارێکی کە تەمدیدی بکەین، مودەیەکی تر بدەین بەوانە، یاخود حکومەت پرۆژەیەك تەقدیم بکات هاوکاریان بکات، بۆیە من پێم وایە قەرار قەراری خۆتانە بەتەئکید، بەلام مادەی یەکەم کلیلی هەموو مادەکانی ترە، مادەی یەکەم ئەگەر بێت و ئیلغا بەکرێت پرۆژەکە یەعنی هێچ، تەواو، چونکە مادەی دوو ئیعتیماد لەسەر مادەی یەك دەکات، مادەی سێ ئیعتیماد لەسەر مادەی یەك دەکات، ئەوبرادەرانەیش کە قسەیان کرد راستە کە نیگەرانییان پێشاندا حەقی خۆیشێتی ئەو نیگەرانییە، بەلام نەیانوت موافیق نین لەسەری، کەسیان نەیان وت دژی ئەو مادەین، بەلام نیگەرانیان پێشاندا، سوء فەهمێکیان لەسەر مادەکە پێشاندا، بۆیە موقتەرەحێکی تازە نیە من داوا لەلیژنەی هاوبەش دەکەم کە لەلایەن حکومەتیشەوە پشتگیری لێ کراوە، مادەی سێ کە ئیلغا بکرێت، من داوا دەکەم بیخوێننەوە جارێکی تر بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، کاك کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی (سێیەم) لە یاسای بەکرێدانی خانوبەرەی ژمارە(87)ی ساڵی1979 ی هەموارکراو لەهەرێمی کوردستان ـ عیراقدا لەکار دەوەستێنرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عبدالکریم فەرموو.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الاولى: یوقف نفاذ المادة (الثالثة) من قانون ایجار العقار رقم 87 لسنة 1979 المعدل في اقلیم کوردستان - العراق.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگەوە کێ لەگەڵ ئەوەیە کە لیژنەی هاوبەش وتویەتی ئەو مادەیە؟، با دەستی بڵندکات، فەرموون، کێ لەگەڵیدانیە؟ فەرموون، بەزۆرینەی دەنگ قەبوڵ کرا، کاك کریم فەرموو بۆ مادەی دواتر.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم: کاربە حوکمەکانی یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هەموارکراو، کەلە هەرێمدا بەرکارە، سەبارەت بەم خانووبەرانەی کە بۆ نیشتەنی بەکرێ دراون، بەردەوام دەبێت بۆ ماوەی چوارساڵ لە ڕۆژی بەرکاربوونی ئەم یاسایە، و دوای بەسەر چوونی ئەو ماوەیە، دەکەونە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی1951 ی هەموارکراو.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عبدالکریم فەرموو.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية: يستمر العمل باحكام قانون ايجار العقار رقم 87 لسنة 1979 المعدل والنافذ في الاقليم بالنسبة الى العقارات المؤجرة لأغراض السكنى لمدة اربع سنوات اعتباراً من تاريخ نفاذ هذا القانون وتخضع بعد مضى المدة المذكورة لأحكام القانون المدني رقم 40 لسنة 1951 المعدل.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو مادەیە زۆر وازیحە بۆعیلاجی ئەو نیگەرانیە کە ئاماژەتان پێی کرد بۆ خەڵکێك کە کرێچین، هاووڵاتین و کرێچین، ئەو ئیلغا کردنە یەکراست جێبەجێ ناکرێت لەسەریان، چوار ساڵی تر یەڵلا جێبەجێ دەکرێت لەسەریان، واتا ئێستاکە ئەو مادەیە لەسەر کرێچی تیجاریە، یەعنی ئەوەی دوکانداره،

ئەوەی مەعمەل و شتی وای هەیە، خانووی بەکرێ داوە بۆ کۆمپانیاکان ئەوان دەگرێتەوە، بەڵام بۆ نیشتەجێ بوون کە ئیلغامان کرد نایانگرێتەوە، کەواتا هەتا چوار ساڵی کە ئەوجا بەقانونی مەدەنی عیلاجی ئەوان دەکرێت، کەس قسەی هەیە لەسەر ئەو مادەیە؟ بۆ ئەوەی ناوی بنووسم، کاک احسان فەرموو.

بەڕێز احسان عبدالله قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خۆی موعالجەکەی زۆر باشە، بەڵام شتێکی گرنگ هەیە لێرە، خەڵکێك ئێستا لەناو خانوونە، لەوانەیە یەك ساڵە لەناویدان بەکرێیەك ئیتیفاقیان کردووە، خەڵکێکیش لەوانەیە بیست ساڵە لەناو خانوویەکدان بەکرێ، ئەو یاسایە بۆ هەموویان وەکو یەك تەعامل لەگەڵیان بکات، بەرەئی من ئەگەر بێت بریارێکی دیکە بوایەتن، لەوانەیە بڵێت قەیناکە تادە ساڵ کرێ کۆنەکە بمێنێتەوە، ئەگەر مەسەلەن لەشەش ساڵ تێدابێت ئەوانە بگرێتەوە، بەڵام ئەگەر یەکێك دە ساڵیش تاکو ئێستا بیری لێ نەکردوویتەوە، لەوانەیە ئەوە غەدر لەوخاوەن عەرزانە وخانووبەرانە بکرێت، ئەوانەی لەپێش دە ساڵە لەوانەیە پازدە، بیست ساڵە بەکرێیەکی رەمزیە ئێستا لەوانەیە لەمەحکەمە دایئەنەن وە ئەو خەڵکانە زۆر کەمینەشن، با توزێك باشتر رەچاوی عەدالەت بکەین وە خەڵکێك ئەوە پازدە، بیست ساڵە لەناو خانوویەکە بامەصلەحەتی خاوەن خانووەکەیش بپارێزین، لەبەر ئەوە من پێم باشە ئەوە ئیزافە بکرێت سەبارەت ئەو خانووبەرانە لەشەش ساڵ کەمتر بەکرێ دراون ئەوە ئیزافە بکرێت، بۆ ئەوەی لەشەش ساڵ زیاتر ئەو کرێیە نەمێنێتن، لەوانەیە بێست ساڵە لەناو خانوویەکە ئێستا چوار ساڵی دیکەیشی بۆ زیادبکرێت، ئەوە ناعەدالەتی تێدایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا من لەگەڵ مادەی دووهەمدا نیم لەم پرۆژە یاسایەدا و لەو گۆڕانکاریەدا، لەبەر ئەوەی ئەمە باسی حاڵەتێك دەکات کە دوای چوار ساڵی دیکە جێبەجێ دەکرێت، ئێمە ئاشکرایە ئەمڕۆ لەهەرێمی کوردستان کێشەی نیشتەجێ بوون بەشێوەیەکی بەرفراوان هەرێمی کوردستانی گرتوەتەوە وە حکومەتی هەرێم لەگەڵ پەرلەمان چەندین پرۆژەو بەرنامەی هەیە کە هەوڵ بدات چارەسەری کێشەی نیشتەجێ بوون بکات لەرێگای سولفەیەوە، لەرێگای سەندوقی نیشتەجێ بوونەوەیە، لەرێگای دروست کردنی جێگای نیشتەجێ بوون، ئەمانە هەمووی چەند بەرنامەیەکن کە لەمەو دوا دەستی پێ بکات وە بەپێی ئەم یاسایە لەبڕگەی یەکەمی مادە سێهەم گرێبەستە نوێیەکان ئەوانەی کە لەدوای دەرچوونی ئەم یاسایە

ئەنجامدەدرێن، یاسای شارستانی دەیانگرێتەوە، من پێشنیاری ئەوە دەکەم بەراستی ئێمە لەئێستا هەتا چوار ساڵی تر بڕیار نەدەین، دەکرێت پاش دوو ساڵی تر کە هەندێ لەو پڕۆژانە دەستی پێکردووە و کەوتوەتە بواری عەمەلییەوە و بەشێك لەکێشەی نیشتەجێ بوون حەتا ئەگەر 10٪ بێت، بەرەو پێشەوە هەنگاوی نابێت ئەوسا باس لەوە بکەین کە گرێبەستە کۆنەکان دوای چوار ساڵی دیکە بکرێتەوە، من پێشنیاری ئەوە دەکەم ئەو مادەیە لابدرێت لێرە وە ئیلغا بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك د. رمضان فەرمووو.

بەڕێز د. رمضان عبدالرحمن محمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەراستی رەئیەکەی من کاك احسان روونی کردەوە تا رادەیەکی زۆر، منیش لەگەڵ ئەوەدام ئەرکێك هەیە، ئەرکی حکومەتە هاوکاری خاوەن دەخل مەحدود بکات، ئێمە ئەو ئەرکە بۆ بخەینە سەر خاوەن مۆڵك ئەو مەسئول نیە لەوەی کە خەڵك فەقیرەو چوار ساڵی کەیش تەحەمول بکات کە بیست ساڵیشی چاوەروان کردو بەپێی یاسایەك مۆڵکەکەی بۆ بگەڕێتەوە، چونکە ئەو موڵکە کۆنانە بەکرێ نەدراون، بەڵکو جۆرێکە لەداگیرکردن، ئەمەش تەئسیریکی هەبوو لەسەر هەڵاوسان لەسەر دروست بوونی کێشەی خانووبەرە، چونکە تەشجیعی خەڵکی نەکردووەو ئەو خانوویە کە هەیەتی بیدا بەکرێ یاخانووی نوێ بۆکرێ دروست بکات، چونکە خۆی بەخاوەنی نەزانیوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دلێر فەرمووو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من بەراستی لەگەڵ مادەی یەکیشا، لەگەڵ ئەو وەستانە نەبووم بەراستی کە مادەی سێ لەقانونەکە رابگیرێت لەبەر ئەوەی ئێستا لێرە بۆ خۆی ئیشکالات دروست دەبێت کاتێك کە ئێمە ئێستا داوا ئەکەین ئیستمراریەتی ئەم قانونە، قانونی رەقەمی 87 ی ساڵی 1979 بەردەوام بێت بۆ چوار ساڵی تر، ئێمە لەپێش ئەوە لەمادەیەکی پێشتر، مادەی سێی قانونە ئەصلەکەمان راگرتووە، کەڕامان گرت مەعنای ئەوەیە کە قوەتی جەوهەری مەحتوای ئەو قانونەمان راگرتووە کە حەقی بەکرێچی داوە کە صاحیب مۆڵك نەتوانی بەزۆر دەریکات، مادام ئیستیمراریەت هەیە لەسەر کرێکەی و پارەکەی خۆی ئەدات بەبەردەوامی، لەنەفسی کاتیشدا ناتوانێت زیادی کات لەسەری، کە ئەومان راگرت ئێمە دێین ئێستاکە چوار ساڵ ئەڵێین ئەم قانونە بەردەوام ئەبێت، من بەخۆم وا شعور دەکەم لەرووی قانونیەوە ئەمە شتێکی ناکۆکن بەیەکتری، چونکە لەلایەك تۆ قانونەکە رادەگرێت و لەلایەکی تریش چوار ساڵ درێژەی ئەدەیتێ کە بەردەوام بێت،

ئەمە بەخۆی ناکۆکە لەگەڵ یەکتریا، ئەمە لەلایەك، لەلایەکی تر لەهەموو حاڵەتێکا ئێمە ئیحتیمالە حکومەت وەکو مەبدەئی تەدەخول مسئول بێت لەسەر مەسەلەی کرێچی راستە، یەعنی لەسەر چارەسەرکردنی مەسەلەی سەکەن لە هەموو شوێنێك و لەهەموو دونیایەك ئەمە ئەرکێکە لەئەرکەکانی حکومەت، کەسیش رێی لەوە نەگرتووە کە بڵێن سەرمایە دارێکی هاووڵاتی تەبیعی دیسان موساهەمە بکات لەچارەسەرکردنی ئەو کێشەیە، بەڵام ئەمە بەچارەسەرکردنی کۆمەڵێك ئیشکالیاتی کۆنی قانونی حەل ناکرێت، ئێمە ئیحتیمالە کۆمەڵێك خاوەن مۆڵکمان هەیە زوڵمی لێ کراوە، راستە هەموومان دەزانین وئینکاری ناکەین خاوەن مۆڵك هەیە سی ساڵە مۆڵکێکی داوە بەکرێ بەپارەیەکی کەم، راستە ئەگەر ئێستا حیسابی کەین پارەکە زۆر کەمە لەچاو حەقەکەی ئەودا، بەڵام ئەوانە زۆر کەمترن لەو خەڵکە کرێچییەی کە ئەمڕۆ کە لەنەتیجەی کۆمەڵێك ئەسباب لەدێهاتەکان هاتوونەتە ناوشارەکانەوە کە کۆمەڵێك ئیشکالیاتی دروست کردووەو ئەزمەیەکی سەکنی قورس هەیە، ئێمە بێین کێشەی بەشێك چارەسەر بکەین، بەڵام ئەزمەیەکی گەورەتر دروست بکەین، من پێم وایە نە حکومەت تەحەمولی ئەتوانێت بکات نە وەزعەکەیش چارەسەر ئەبێت و، لەهەمان کاتیشدا ئیشکالیات و مەشاکلێکی قانونی زۆر لەمەحاکیم دروست دەکات، لەبەردەم کرێچی و صاحیب موڵك لەوە، ئێمە ئەگەر قەسدەکە ئەوەیە جیاکردنەوە لەبەینی مەسەلەی سەکەنی و تیجاریە ئەوە شتێکی جیاوازە، هەموومان لەگەڵ ئەوەین قەزایای تیجاری کە لەسەر ئەساسی عرض وطلب، وەهەردوکیان کە لەسەر ئەساسی قازانج بیر دەکەنەوە موشکیلەیەك نیە، ئێمە دەتوانین لەوەیانا ئەوپەڕی عەدالەت جێبەجێبکەین لەبەینی هەردوولادا، بەڵام مەسەلەی سەکەنی عەدالەت لەوە نیە کە ئێمە عەدەدێکی کەمی خاوەن موڵك چارەسەر بکەین، وەزع بۆی لەبەردەم جەیشێك، خەڵکێك کە کرێچین و نەبووە، ئەمە کێشەکە لەوە دروست دەکات، عەدالەت لەوەیە کە تۆ بتوانیت چارەسەری کێشەی زۆرترین خەڵك بکەی، حکومەت خۆی لەم کاتەدا مەسئولە، ئەم مەسئولییەتەیش کەمن ئەیڵێم ئیحتیمالە ئەم قانونانەیش کە ئێمە لێرە باسی دەکەین بەشێکی چارەسەر بکات، بەڵام ئەمڕۆ نایکات، ئیحتیمالە دوای سێ ساڵی تر، چوار ساڵی تر 50٪ی ئەزمەی سەکەن چارەسەر بکات، حکومەت لەڕێگای سولفەی عەقاری و لەرێگاری مەشاریعی سەکەنی و لەرێگای ئیستسماراتی سەکەنی، ئەمە راستە، بەڵام دەبێت لای کەم 50٪ی چارەسەربکرابایە، ئەو کاتە ئینسان تەوەقوعی ئەکرد کەوا ئەم ئەزمەیە هەندێ کێشە بۆ حکومەت دروست دەکات هەم هاووڵاتیش دەخاتە بەردەم وەزعێکەوە کەوا خۆمان بخەینە بەرپرسیارێتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شوقی فەرموو.

بەڕێز شوقی حسین ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەداخەوە بۆچوونەکانی ئێمە بە سوء فەهم لێك دەدرێتەوە، بەڵام پێم وایە ئێمە بۆچوونی جیاوازمان هەیە لەسەر قانونەکە، ئەوە یەك، لەسەر مەسەلەی عەدالەت من تەئییدی قسەکەی کاك دلێر ئەکەم وە

پێشم باشە مادام قانونەکە هەروا رۆیی بەئەکسەریەت و ئەقەلییە مادەی یەکەم جێبەجێ کرا، لەجیاتی ئەو چوار ساڵە بکرێتە پێنج ساڵ لەبەر ئەوەی حکومەت ئێستا بەنیازە شوقەقی سەکەنی دروست بکات بۆ ماوەی دوو ساڵ کە دەبێتە دوو مەرحەلە، یەعنی بۆ حکومەتیش باشە بۆ ئەوەی کە بتوانێت تا ئەو قانونە جێ بەجێ دەکرێت لایەنی کەم هەندێك لەمەشاکیلەکان حەل بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك رۆمیۆ فەرموو.

بەڕێز رۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مـن بەگشتی و بـەکورتی قسـە ئەکـەم، مـن چـەند خـاڵێکم هەیـە بەراسـتی مـن یەکـەم جـار لەگـەڵ ئـەو مادەیەنیم بەراستی بەوشێوەیە کە هاتووە کە ئـەم مـاوە دورودرێـژەی بـۆ دیـاری کـراوە، هـەر هـیچ نـەبێت ماوەی ساڵێك یان دوو ساڵی دەوێـت، بـەرەئی مـن یاساکەیش لـەرووی یاساییەوە دەتـوانن چارەسـەرێکی بـۆ بدۆزنـەوە، دوو: ئێمـە لـەبیرمان نەچـێت کـە زیـاتر لەسـاڵێکە سـەرجەم بەشـێکی زۆری خـەڵکی کوردسـتان دەتوانم بڵێم 50٪ کەمتر یـاخود زیـتر چاوەڕوانی ئـەوە دەکـەن کـە یاسایەك دەربچـێت لەپەرلەمانـەوە بـۆ ئـەوەی موعانـاتی ئـەم خەڵکـە و ئـەم شـەرێحەیە زۆرە تاحـەدێك چارەسـەربکرێت، بـەڵام بـەگوێرەی ئـەم یاسایەو بەتایبەتی ئەم مادەیە بەراستی ئەگەر لەم جەلسەیەی ئەمڕۆدا ئێمە دەرچووین بەویاسایە، کـەواتا بیرو بۆچوون و هیواو چاوەڕوانی ئەم خەڵکە بەراستی بەهیچ دەرئەچێت، کەواتا ئێمە هیچمان نەکرد، مـن بەگوێرەی قەناعەتی خۆم ئەم قسەیە دەکەم لەوانەیە موعاناتیان تا چوار ساڵی تـر درێـژە بکێشـێت یـاخود زیاتر یان کەمتر، جابۆیە من هـەر لەگـەڵ ئـەوەم ئـەو مادەیـە هـەر خـۆی نـەمێنێت لـەم یاسایەدا، خـاڵێکی تریش ئەگەر جەنابتان ویـەك، دوو بـرادەری تـری ئەنـدامانی پەرلـەمانیش کـە سـەرەتا لـەمادەی یەکەمـدا قسەیان کرد باسی ئەوەیان کرد وتان ئیمزاتان کرد بەراستی ئێمە ئیمزامان کردووە راستە بۆ ئەوەی پەلەی لـێ بکرێـت، بـەڵام دوای دەمـانگ یاسـایەك بـەو شـێوەیە دەربچـێت، بەراسـتی هـەر لەسـەرەتاوە پەلـەمان نەکردایە باشتربوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سعدالدین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەراستی قانونەکە زۆر لەوەختی خۆیەتی، قانونەکە لەکاتێکدا عیلاجی زۆر زۆر لەقەزایای سـەکەن دەکات، یەك مولاحەزە هەیە، کە تۆ تەحدیدی نیسبە ئەکـەیت، لـە 4٪ یـەعنی تـۆ موراعـاتێکی کرێچیت کـردووە، باشە مادام موراعاتی کرێچیت کردووە، زەرووور نیە ئـەو مودەیـە درێـژ بکرێتـەوە بـۆ چـوار سـاڵی تـر، واتـە گرنگ نیە درێژ بکرێتەوە بۆ چوار ساڵی تر هەروەکولە قانونی دی بێت، با هەر سێ ساڵ بمێنێتـەوە باشـە،

بۆ؟ چونکە دەبێ ئێمە تەماشای تەجاروبی دونیا بکەین، ئەوە دوبەیە، ئەوە قەتەرە، ئەوە سعودیەیە، دەوڵەتەکانی دراوسێمان، دوبەی گەورەترین تەزەخومی سەکەنی هەبووە، بە مودەی دوو ساڵ و بە نیسبەت لە 5٪ ئێنجا عیلاجێکی زۆری ئەو تەزەخومەو ئەو سەکەنەی کردووە، کەواتە لە موقتەرەحی برادەرانیش ئەوەی لێ دەردەکەوێت، کە ئەو مودەیە کە درێژ کراوەتەوە بۆ چوار ساڵ بکرێتەوە بە سێ ساڵ، کە بلانسەکە وەکو خۆی لێ بێتەوە، لە نێوان موئەجیر وموستەئجیر، دوایش کە ئەو ئیشە ئەکرێت، کاتێ ئەو قانونە دەر ئەچێت دەبێ تەدابیر دەربچێت، یەعنی حەتا لەو دەوڵەتانەی کە دەرچووە، گومرگ هەستایە لەسەر مەوادی بینا، لەسەر چیمەنتۆ لەسەر شیش لەسەر مەوادی تریش، بۆ ئەوەی کە خەڵکێك بتوانێت کە کرێچیە، یارمەتی بدرێت بۆ ئەوەی بتوانێت خانوو بۆ خۆی دروست بکات، حەتا بۆ ئەو موستەسمیرە سەکەنیانەی کە دێنە ئێرە، ئەوان بتوانن خانوو دروست بکەن، ئەگەر ئەو خەڵکە بزانن چوار ساڵە کەس خانوو دروست ناکات، کە زانی مودەکە درێژە و چوار ساڵە ئینجا ئیشی پێ ئەکرێت، بلانسەکە هەروەکو خۆی بمێنێتەوە یان بۆ دوو ساڵ یان بۆ سێ ساڵ، زیاتر خزمەتی قانونەکە ئەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك غەفور فەرموو.

بەڕێز غفور طاهر سعيد مخموری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت ماددەی دوو لەو پرۆژە یاسایەدا، بەڕاستی من لەگەڵ ئەوەدا نیم، ئێمە لێرەدا زیاتر کرێچی بێ ئومێد دەکەین، لەهەمان کاتدا خۆتان ئەزانن کە گرفتی نیشتەجێ بوون ئەمڕۆ گرفتێکی سەرەکی و خەمێکی سەرەکی خەڵکی کوردستانە، کە هاتو ئێمە ئەو چوار ساڵەمان دیاری کرد، کەوا بوو ئێمە هیچمان بۆ کرێچی نەکردووە، کرێچی شتێکی خێرای ئەوێت لە ئێستادا، لەبەر ئەوەی لەم قۆناغەدا کرێ زۆر زۆر بەرزبووەتەوە، لە بەرزبوونەوەو گرانی بازاڕیش تەئسیرێکی زۆر زۆر لە کارمەندان ئەکات، بۆیە ئێمە تەماشا ئەکەین ئەوانەی کەوا داهاتیان کەمە، ئەگەر ئەو یاسایە دەربچێت بەو شێوەیە، ئەوەیان لەسەر جێبەجێ بکرێت، ئێمە کەواتە هیچمان بۆیان نەکردووە، ڕاستە بۆ داهاتوو ئیستیفادەی هەیە، بەڵام بۆ قۆناغی ئەمرۆ کە ئێمە داوا ئەکەین پەلە بکرێت لەدەرکردنی ئەو یاسایە، دەزانین کەوا ئێستا گرفتەکان زۆر بووە، ئێستا خەڵك گرفتی زۆرەو کێشەی زۆرە، بۆیە من پێشنیاری ئەوە ئەکەم، ئەو ماددەیە یان نەمێنێت لە یاساکەدا، یان ئەگەر دەمێنێتەوە هەرچەندە ژمارەیەکی زۆری ئەندامانی پەرلەمان پێشنیاری هەڵگرتنی ئەو ماددەیان کردووە، ئیزافەی ئەوەی بۆ بکرێت، تا چوار ساڵی تر، بەڵام بەمەرجێك ئەو کرێچیەی کە ئێستاکە لە خانووەکەدایە لە 50٪ی کرێکەی بێتە خوارەوە، بیزات مەسەلەی خانوو بەرە، مەسەلەن شوێنی نیشتەجێ بوون، ئەگەر کرێکە 500000 هەزارە با ببێت بە 250000 هەزار دینار، یەعنی نیواو نیو بێتە خوارێ، گرفتێکی وای نابێت ئەگەر چوار ساڵیش چاوەڕێ بکەن، بەڵام بەو وەزعێتەو چوار ساڵ چاوەڕێ بکات، من تەسەور ئەکەم، ئێمە هیچمان بۆ نەکردوون، دەتوانم بڵێم پرۆژە

یاسای ئەوەی کەلەحکومەت هاتووە زۆر شامل ترە و زیاتریش لەبەرژەوەندی کرێچیدایە و لەبەرژەوەندی خاوەن مۆڵکیشدایە، بەڵام کێشەی ئێمە لەم قوناغەدا کرێچێکانن بەراستی و لەماوەی رابردوویش، یەعنی لەکۆمەڵێك داتا بڵاوکراوەتەوە ژمارەیەکی زۆری خەڵکی کوردستان کرێچینە، بۆیە ئەمە ئەگەر بۆچارەسەرکردنی ئەوە بێت بەوشێوەیە ئێمە گرفتەکانیان قورس تردەکەین وچارەسەری گرفتەکانیان ناکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك محمد صالح فەرموو.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من سەرەتا دەڵێم کەس لەگەڵ ئەوە نیە کۆمەڵ لەشوێن خۆی بچەقێ و بەرەو پێش نەچێت، نەخێر هەمووهان هەڵبەتە تموحی ئەوەمان هەیە ملەتەکەمان بەرەو پێش ببەین، دۆخی ئەزموونەکەمان بەرەو پێش ببەین، بەڵام مەسەلەی خانووی سەکن لەو رووەوەی ولەبارودۆخەی ئێستادا بەحەقیقەت کە ئەزمەیەکی زۆر زۆرە لەپانایی ودرێژایی کوردستان، نەك بەوشێوەیە کە راستەوخۆ بەحەقیقەت موعالەجەی بکەین بەرای من ئەبێت پەلەی لێ نەکرێت، ئەو بابەتە لێی بگەڕێین بۆ کاتێکی تر، لەکاتێکدا ئاسەوا بێت، ئەپرۆژانەی یان ئە سیاسەتانەی کە دەرمان کردووە ئەڤەلەن ئەنجامی ئیجابی لێ دەردەکەوێ، یەعنی ئێمە یاسای سولفەی عەقار کە دەرمان کردووە لەسەر قاچێك لەعەرز نەنراوە، یاسای نیشتەجێ بوونمان دەرکردووە و هەتا ئێستا شوقەیەك نەکراوە، یەعنی ئەو پەلەیە بەنەزەری من زەرور نیە، مەسەلەن بۆ نموونە بارودۆخی تیجاری، حەرەکەیەکی تیجاری باش هەیە هیچ کەسێك موعاریز نیە، فەرموو با لەبواری تیجارە، لەبواریی صناعە باگۆڕان بکرێت، سەرەڕای ئەوەی کە نابێت ئەوەیشمان لەبیربچێت تەنانەت لەبواری تیجاری وصناعیش دەبێتە هۆی گرانی زیاتری بازاڕ کە بەخۆی بازاڕ ئێستا شێت بووە، بەحەقیقەت ئێمە دەبێ تۆزێك ختواتەکان مەحسوب و بەدیقەت بێت، خانوو بۆ خۆی وەزیفەیەکی ئیجتیماعی هەیە، هەندێ برادەر کە دەڵێن، با ئێمە بیر لە خاوەن خانوو بکەینەوە، کە پارە تەخصیص ئەکات، ئیستیسماری ئەکات لە خانوو، ئەوە ڕاستە، بەڵام لە عەینی کاتدا بۆ خۆی وەزیفەیەکی ئیجتیماعی ئەبینێت ئەو پارەیە، ئێمە نابێت ئەوەمان لە بیر بچێت، کە ئیجتیماعیە، نابێ سیفەتی وەزیفە ئیجتیماعیەکە دابڕین بەو شێوەیە، بۆ ئەوەی هاووڵاتی هەست بە هاووڵاتی بوونی خۆی بکات، کە سێك هەیە، قانونێك هەیە، دەوڵەتێك هەیە، سەکەنێك هەیە کە دەیپارێزێت، لە هەمان کاتدا لە ڕووی ئابووریەوە ئەو پارانەی کەوا ئیستیسمار ئەکرێت، لە خانووبەرە عادەتەن فەرقی هەیە، لەگەڵ ئەو پارەی کە ئیستیسمار ئەکرێت لەگەڵ بواری تر، بواری تر جانبی موئامەرەوو موخاتەرەی تێدایە، ئەمەیان رەئس ماڵێکی سابتە لە هەموو جیهانیش هەر وایە، بۆیە ئەگەر بیر بکەینەوە بڵێین کرێی خانووبەرە کەمە، ئەمە

تەبیعیە لە هەموو جیهاندا فەرق هەر هەیە، لەلایەکی تر بەڕاستی ئێمە بەڕای من نەسیجی ئیجتیماعی لێك دا ئەبڕین، ئەیپچڕێنین، پێکەوە ژیان و پێکەوە گونجان لەناو کۆمەڵدا دەشێوێنین، دەرگایەکی خراپ لە هەزاران کێشەو دونیایەك کێشە بۆ حکومەت دەکەینەوە، هەروەها لە پەرلەمانیش بارودۆخی جێگیری ئێستا لە بەینی هەموو چین و توێژەکان هاوکار دەبین بۆ شێواندنی، ئەمەش کارێکی چاك نیە، بۆیە بەڕاستی من داوا دەکەم کە تۆزێك هەڵوێستە لەسەر ئەوە بکەینەوە، عێراق بەو هەموو توانا ئابوورییەیەوە فەرموو ئەوە دوو ساڵی دواخست نەیتوانی خۆی لە قەرەی ئەو بابەتە گەورەیە بدات، ئێستا مەسەلەن ئەڵێین با پەنا بۆ قانونی مەدەنی بەرین، قانونی مەدەنی لەسەر سەرو لەسەر چاوم، شتێکی چاکە (العقد شريعة المتعاقدين) ، بەڵام قانونی مەدەنی ئێستا لەم شارە، من بە جەنابتان ئەڵێم دەیان هەزار خانوو هەیە، ئێستا چۆڵەو بە کرێ نادرێت، لەبەر ئەوەی بەکرێی گرانی داوادەکات، کابراش پێی نادرێت، کەواتە دەبێت لێرەدا، ئێمە دیسان وەقفە بکەین و بزانین هەنگاوەکان چۆن دەنێین، چۆن بڕیار لەو بابەتە گرنگ وخەتەرناکە ئەدەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك زانا فەرمو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەکەن لە پێویستیەکانی ژیان لەیەکەمەکانە، کە ئەولەویاتی زەرووری ژیانە، وەکو برادەران باسیان کرد، چینێکی ئیجگاری کۆمەڵگا ئێستا تووشی ئەزمەی سەکەن بووە، ئێمە لە پەرلەمان ژمارەیەك ئەندام پەرلەمان ئەزمەی سەکەنمان هەیە، تا ئێستاش هەر کرێچین، کە چینێکی دیاری کۆمەڵگاشین، جا خەڵکی تر ئەبێ چۆن بن، ئەم ماددەی دووەمە لەسەر ئیفتڕازێك بنیاد نراوە، کە دوای چوار ساڵ ئەزمەی سەکەن نامێنێت، بەڵام من پێم وایە ئیفتڕازەکە لە جێگای خۆی نیە، کەی ئێمە توانیمان حکومەتی هەرێم ئیلزام بکەین بە چوار ساڵ موشکیلەی سەکەن حەل بکات لە کوردستان، ئەوجا ئێمە ئەتوانین بڵێین پاش چوار ساڵی تر با قانونی مەدەنی حاکم بێت لە مەسائیلی سەکەن، قانون ئەبێ تەداخول بکات لە هەندێك حاڵەتدا، ڕاستە ئێستا بەرەو بازاڕی ئازاد ئەڕوات، بەڵام بازاڕی ئازادیش حەتا لە وڵاتانی تر زۆر سەرمایەداریش پیادە دەکەن، بەو شێوەیە نیە کە لەلای ئێمە هەیە، بەداخەوە لەلای ئێمە ئیستیغلال ماوە، سوء ئیستیفادە دەکات، دوایی هەندێك بارودۆخ، بۆیە من هەر لەگەڵ ئەوەدام دەبێ قانون لە هەندێك مەفاصیلی ژیان و کۆمەڵگا تەدەخول بکات، یەك لەوانەش مەسەلەی ئەزمەی سەکەنە، چارەسەر کردنی کێشەی هاووڵاتیانە، بازاڕی ئازاد بەو شێوەی کەلەلای ئێمە پیادە دەکرێت، فەقیر، فەقیر تر ئەکات، دەوڵەمەند، دەوڵەمەند تر ئەکات، هەر ئاوامان بینیوە، ڕاستە مەبدەئەکە وا نیە، بەڵام تەتبیقەکە بەو شێوەیە، تەنانەت خاوەن موڵکەکانیش تەرەفێك بن لە کێشەی سەکەن لە کوردستان، برادەران ئاماژەیان بەوە کرد، کۆمەڵێك خانوو تا ئێستا ماوە کە سەدان خانووە یان هەزار خانووە، بەکرێ نادرێن، لە قانونی

زۆر وڵاتاندا هەیە، هەر خانوویەك بۆماوەی چوار مانگ بەکرێ نەدرا، دەوڵەت تەدەخول ئەکات و ئەو بەکرێی ئەدات لەباتی کابرا، با لەجیاتی ئەوە بێین شروتی تەخلیە ئاسان بکرێت، کابرا نەتوانێت خانوو داگیر بکات، کرێچیەکە نەتوانێت خانووەکە داگیر بکات، ئێستا شروتی تەخلیە زۆر زەحمەتە، با بێین ئەوە ئاسان بکەین، بۆیە من پێم وایە، ئەگەر بێین تەعدیلی قانونی ئیجاریش بکەین، دەبێ باشتری بکەین نەك موعەقەد تر و ئالۆز تری بکەین، من پشتگیری ڕەئی کاك ئارام و کاك رۆمیۆ وکاك غفور ئەکەم، کە ئەو ماددەیە زیادەو ئیلغا بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تۆ پشتگیری کاك ئارام ئەکەیت، ئەو عەکسەکەی وت، ئارام ئەڵێت با دوو ساڵ بێت، لابچێت؟ وەڵڵا پێویست دەکات لیژنەی هاوبەش و جەنابی وەزیر تەعلیقی لەسەر بدەن، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەرێزان خوشك و برایانی پەرلەمانتار، کاك احسان پێشنیارێکی باشی تەقدیم کرد، تەبعەن ئێمە لەگەڵ لیژنەی هاوبەش و جەنابی وەزیر موناقەشەی ئەو حاڵەتەمان کرد، کە گوتمان کرێچی هەیە 20 ساڵە یان 15 ساڵە کرێچیە، بەڵام پێمان وابوو ئەوە عەمەلی نیە، یەعنی کێشە بۆ مەحاکمیش دروست دەکات، وەرە لە مەحکەمە بە وردی تەئکیدی بکەوە، کرێچی هەیە چەند ساڵە کرێچیە، 20 ساڵە، 15 ساڵە، لەبەر ئەوە ئێمە گەیشتینە ئەو سیاغەیەی کە حاڵەتێك دابنێین، مەعلوم بێت لە پێش مەحکەمەو لە پێش هاووڵاتیان و لە پێش هەموو خەڵکێك، کە قانون باش دەردەچێت و 4 ساڵی لەپێشە، وەلەو خیلافمان هەبوو لەسەر مودەکە، من بەش بە حاڵی خۆم 4 ساڵ بە زۆری دەبینم، هەندێك لە برادەران پێیان وابوو 3 ساڵ و 2 ساڵ بێت، منیش پێم وایە وابێت باشترە، خاڵێکی تر کاك ئارام دەڵێت ماددەکە ئیلغا بکرێت، باشە ئەگەر ماددەکە ئیلغا بکرێت، بەدیلی چی دەبێت؟ مانای وایە دەگەڕێینەوە سەر قانونی مەدەنی، چونکە لەوێ قانونی ئیجارمان ڕاگرت لە ماددەی یەکەم لەم پرۆژەیە، د. رمضان پشتگیری لە قسەکانی کاك احسان کرد، قسەکانی زۆر لە جێی خۆیەتی، فعلەن ئێمە دەبێت حیسابی ئەوە بکەین خاوەن موڵکیش ئێستا وای لێهاتووە، خاوەن موڵکایەتی بۆ نەماوە، یەعنی بووە بە شەخسێکی غەریب و لە معادەلەکە دەرچووە، ئەوەش موخالفی هەموو قەواعیدی دەستووری و قانونیە، بەڵام کرێیەکە دەگۆڕدرێت بە پێی ئەو پرۆژەیەی کە لە ماددەی 4 باسمان لێی کردووە، کە نیسبەکان لە 5٪ بووە بە 4٪، 7٪ بووە بە 6٪، هەروەها لە 8٪ بە نیسبەت ئەو شوێنانەی کە بەکرێ دراون بۆ غەیری نیشتەجێ بوون، هەر وەکو خۆی ماوەتەوە کە 8٪، کاك دلێر باسی لە مودە کرد، باشە ئەی ئێمەش لەو ماددەیە هەر باسی مودە ناکەین؟ بەڵام مودە وەکو گوتمان لە نیزامی عام ئۆتۆماتیکیەن تەمدید دەکرێت بە قانون، لێرە ئێمە ئەوەمان ڕاگرت و 4 ساڵ مۆڵەتمان دا، وابزانم چوار ساڵەکەش خراپ نیە، کرێچی ئیلتیزامات و حقوقی خۆی دەزانێت، هەروەها خاوەن موڵکیش، ئەوە هەنگاوی یەکەمە بۆ بە پێشخستنی کۆمەڵگا، بە تایبەتی کە

ئێمە قانونی ئیستسمارمان دەرهێنا، تەشجیعی قیتاعی خاس دەکەین، باشە قیتاعی خاس چۆن دێت ئیستیسمار بکات لە کوردستان؟ ئەگەر بزانێت ئەو قانونەی ئیجاری عەقار هەیە لە کوردستان، بەو قیودەو بەو زۆریەی، یەعنی بەڕاستی بەوە هیچ کێشەیەك حەل ناکەین، کە دەڵێی هەندێك خانوو هەیە بە کرێ نەچووە، ڕاستە بە کرێ نەچووە، بەڵام بۆ بەکرێی نەداتەوە؟ غێر دەبینی مەغدوریەتێکی تێدایە، قانونی ئیجاری عەقاریەکە خەرقی کردووە و ئەزیەتی دەداتێ، ئەوە ئەگەر ئەو قانونە دەربچێت مانای وایە دەستی والا دەبێت، بەکرێی دەدات، خاوەن موڵك دەیەوێت ئیستیفادە لە موڵکی بکات، نەك ڕای بگرێت و بە کرێی نەدات، وەلەو موخالەفەی قانونی ئیجاری عەقاری ئێستا وایە کە نابێت موڵك بەتاڵ بێت و بە کرێ نەدرێت، بە پێی قانون دەبێت دەوائیری زەریبەی عەقار موتابەعەی ئەو مەوزوعە بکەن، بۆ ئەوەی جێ بەجێی بکەن، بەهەرحاڵ کاك شوقی پێی وایە ببێت بە 5 ساڵ، لەبەرئەوەی مودەکەی 4 ساڵ بۆی کەمە، ئێستا بەش بە حاڵی خۆم وای دەبینم ئەو ماوەیەی 4 ساڵە زۆرە با کەمتر بکرێتەوە، هەروەها پشتگیری لە ڕەئیەکەی کاك ڕۆمیۆ دەکەم، کە پێی وایە ببێتە ساڵێك یان دوو ساڵ، دوو ساڵ شتێکی باشە، پێشتر چەندین پرۆژە تەقدیم کرا، یەك لەوانە دانی سلفەی عەقاری، هەروەها قانونی تەئمینی سەکەن، ئەو پرۆژانەی کە حکومەت خۆی دەیەوێت ئەزمەی سەکەن حەل بکات، ئێمە ئەزمەی سەکەنمان هەیە، کێشەی ئیجاری عەقاریمان نیە، ئەگەر ئەزمەکە نەمێنێت قیتاعی خاسیش دەوری دەبێت لە مەوزوعەکە، کاك سعدالدین ڕەئی وەکو ئەوانی تر بوو، ئێمەش پشتگیری لە ڕەئیەکەی ئەویش دەکەین، کاك غفور لەگەڵ ماددەکە دانیە، لەبەر ئەوەی پێی وایە ئەوە دەبێتە سەبەبێك بۆ زیادکردنی کرێی خانووبەرە، نەخێر وانیە، لە ماددەی 4 ئێمە باسی ئەوەمان کردووە، کرێی خانووبەرە دێتە خوارێ، ئەسڵەن لە قانونی عیراقی کە ئەو نیسبانەیان داناوە 5٪ و 7٪ دەبێتە 4٪ و 6٪، دواتر دەڵێت ئەگەر بکرێت 50٪ بێتە خوارێ، ئەوە عەمەلیەن مەعقول نیە، یەعنی واردیش نیە، لە هیچ لە قەوانینەکانی دەوروبەرمان ئەو شتانە نیە، نیسبە هەیە کە نیسبەش خۆی عەمەلیە، هەتا ئیش بە قانونی مەدەنی دەکرێت، کاك محمد صالح دەڵێت (ئێمە لەگەڵ پێش کەوتن داینە)، باشە کاك محمد صالحی بەڕێز، ئەگەر ئێمە لەگەڵ پێشکەوتن داین، باشە نابێت هەنگاوی یەکەم لێرەوە دەست پێ بکات؟.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئارام نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە ڕەئیمان دەربڕیوە لەسەر ماددەکان، کاك عونی یەکەیەکە بە شێوەی جواب دانەوە جوابمان دەداتەوە کەئەنەما دەیەوێت ڕەئیەکانی خۆی هێن بکاتەوە، ببورە تەنها ئەوەی کە پرسیار بێت پەیوەندی بە لیژنەی قانونی هەیە کە جوابی بداتەوە، نەك تەعلیق لەسەر قسەی هەریەکێك بدات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نوقتەی نیزامیەکەت مەقبول نیە، چونکە راپۆرت کە نووسراوە لیژنەیەکی هاوبەش هەیە، بە ئیتیفاق لەگەڵ حکومەت نووسیویانە، یەعنی ئەو پرسیارانە کە لە لایەن ئەندامانی پەرلەمان دێت حەقی خۆیەتی شەرحی بکات و جوابیشی بداتەوە، چونکە تەعبیر لە رەئی لیژنەی هاوبەش و حکومەتیش دەکات، ئەگەر شتێکیش هەبێت ئیزافەی دەکات، لەبەر ئەوە زۆر تەبیعیە رەدی بداتەوە، بەڵام خۆ مولزەم نیە، ئێوە چۆن دەتوانن قسە بکەن و حەقتان هەیە، ئەوانیش هەر وا دەتوانن قسە بکەن، خۆ رەئی ئەو بڕیار نیە، ئەو رەئیەکە دووبارە تەعبیری دەکاتەوە، بۆچی ئەو ماددەیەیان نووسیوە، واتە دیفاع لە وجهە نەزەری خۆیان دەکات، فەرموو کاک عونی تەواوی بکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کاک محمد صالح پێی وایە کە پەلە نەکەین لەو قانونە، من دەڵێم ئەوە رەئی لیژنەش هەروایە، رەئی حکومەتیش وایە، ئەوە هەنگاوی یەکەمە بۆ پێشکەوتن و چارەسەرکردنی ئەو کێشانەی کە ئێستا لە کوردستان دا هەیە، ئیشارەتی بەوە دا مولکیەت وەزیفەیەکی ئیجتماعی هەیە، ڕاستە ئەوە، بەڵام لە عەینی کات نابێت ئەو وەزیفە ئیجتماعیە تەعاروز بکات لەگەڵ نەسێکی دەستووری کە دەڵێت (مولکیە قودسیەتی خۆی هەیە)، ئەگەر بڵێی مولکیەت وەزیفەیەکی ئیجتماعیە مانای وایە هەموو ئەحکامی قودسیەتی مولکیەم ڕاگرت، تەعاروز دەکات لەگەڵ دەستووری هەمیشەیی عیراق، مەفهومێکی کۆنە و بە پەیڕەوی مولکیەی فەردی نیە، ئەوە نیزامەکی ئیشتراکیە کە ئێستا پەیڕەو ناکرێت، قانونی ئیستسمار پەیدا بووە، وەزعەکە گۆڕا، دونیاش گۆڕا نا بەس کوردستان، دەڵێت ساحێب موڵك موڵکەکانی خۆی بەکرێ نادات، ڕاستە ئەوەش، بەڵام بۆ بەکرێی نادات، لەبەر ئەوەی دەبینی مەغدورە، قانونێکی ئیجاری عەقاری توندمان هەیە، هەزار قیودی لەسەر داناوە، ئیستیفادە لە موڵکەکە ناکات، پێی وایە ئەو خەمەی کە لێی دەخوات بە کرێی نەدەم سەرم راحەت ترە، موڵکەکەشم دەڕووخێت و ئیستیفادەشی لێ ناکەم، دەڵێ نەسیجی ئیجتماعی دەپچڕێت، نەخێر ناپچڕێت، بە پێچەوانەوە ئێمە کە ئەو ماوەیەمان داناوە، لێرە وابزانم چارەسەری کێشەکان دەکات، جەنابی گوتی عیراق دوو ساڵ ڕای گرتووە، باشە ئەگەر عیراق دوو ساڵ ڕای گرتبێت، ئێمە لێرە دەبینین پێشنیاریان کردووە 4 ساڵ ڕابگیردرێت، وابزانم هی ئێمە باشترە لە هی عیراقیش، کاك زانا پێی وایە ئەزمەی سەکەنمان هەیە، مەشاریعی سەکەنمان هەیە، پێویستە وا بکات کە مەشاریعەکان پێش ئەوە چارەسەر بکرێت، حەتمەن حکومەت مەشاریعی لەبەر دەستەو بە تەئکیدیش جێ بەجێی دەکات، حکومەت خۆی ئێستا بە پەرۆشەوەیە بۆ ئەوەی کە هیچ ئەزمەی سەکەن لە کوردستان نەهێڵێت، بە تایبەتی کە پەرلەمان دوو قانونی باشی دەرهێناوە لەو ماوەیە، یەکەمیان: دانەوەی سولفەی عەقاری، دووەمیان: تەئمینی سەکەن، سێیەمیان : حکومەت مەشاریعی خۆی هەیە، حکومەت خەم خۆری ئەو میللەتەیە، دەیەوێت بەڕاستی خزمەت بکات، لێرە دیفاع لە حکومەت دەکەم، بەڵام من پێم وایە بە نیازەکی ساف و بە نیەتێکی باش، هەنگاوی وا دەنێن، بۆ ئەوەی ئەزمەی سەکەن لە کوردستان نەمێنێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

من یەك داوام هەیە لە لیژنەی قانونی و كاك عونی، ناو مەهێنە و مەڵێ فلان وای گوت، تەنها لەو جانبە بە عام جوابی ئەو پرسیارە بدەوە كە پێویستە، بۆ نموونە هەندێكیان تەئیدی بۆچوونەكە دەكەن، پێویست ناكات یەكە یەكە بگوترێت، ئەو شتەی كە پێویستی بە جواب دانەوەیە، ئەوە جواب بدەرەوە، كاك محمد صالح بەو ئیعتیبارەی ئەندامی لیژنەی قانونی و ئیمزات نەكردووە، بۆیە جارێكی تریش رەئیت دەدەمێ، فەرموو.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من هەر ئەوەندەم دەوێت، قسەیەك لەسەر قسەكانی كاك عونی بكەم، كە تەقریبەن بە شێوەیەك لە شێوەكان، رەدی قسەكەی منی دایەوە، كە بەرەوپێشچوون نیە، ئەوەی كە من دەیڵێم، بەڵكو چەقینە بە مانای كەلیمە، وەڵلاهی ئەگەر بەرەوپێش چوون لەسەر لاشەی هەزاران فەقیرو كەم دەرامەت بێت، من لە قسەكەم پەشیمانم و داوای چەقین دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

خۆی وەكو بیدایەتەكەی باسمان كرد، ئەو قانونە وەكو هەموو قانونەكانی تر، عەدالەتێكی موتڵەق نابیندرێت لە هیچ قانونێك، ناشتوانی تۆ پێوەرەكەت ئەوە بێت و حاڵاتی تایبەت لێرەو لەوێ هەبێت، كە قانون دادەندرێت لەبەر ڕۆشنایی پێویستی ئەو قانونە، لەرووی عەدالەتەوە، لەرووی داراییەوە، لەرووی گەشەپێدانی بوارەكانەوە، ئەو قانونە چەندین ساڵە لە موناقەشە دایە، نەك هەر لە پەرلەمان، چەندین ساڵە لە موناقەشەدایە، لە ناو حكومەت و وەزارەتی دارایی و لە ناو خەڵكیش دا، ئێمە كە دەڵێین عەدالەت، عەدالەت تەنها بۆ كرێچی نیە، عەدالەت بۆ خاوەن موڵكیشە، ئەویش هەر هاووڵاتیە، ڕەنگە خاوەن موڵك هەیە هیچ موڵكێكی نیە، تەنها خانوویەكی هەیە و بە كرێی داوە خۆی چووە بە كرێ خانووی گرتووە، بۆ ئەوەی لە فەرقی هەردوو خانووەكەدا قازانجێك بكات و دواتریش ئەسعارەكان گۆڕاون، خۆی ناتوانێت بچێتەوە خانووەكەی، ئەویش هەر خاوەن موڵكە، ئێمە دیفاع لەو خاوەن موڵكانە ناكەین كە دەیانەوێت ئیستغلالی بكەن، یاخود تەنها تەفكیریان لەلایەنی ماددیەكەیە، بۆیە ئەو جانبە ئیستسنای نیشتەجێ بوونی كردووە، یەعنی كرێی نیشتەجێ بوون، هەم لەوەی چوار ساڵەكە، ئەو چوار ساڵە من تەعەجوب دەكەم، ئیلغا كردن یەعنی قانونی مەدەنی تەتبیق بكرێت لەسەر ئەوانە فەورەن، ئەوە مانای ئەوەیە تۆ لەلایەكەوە دەڵێی ئەوانە غەدریان لێ كراوە، لەلایەكی ترەوە دەڵێی ئەوە ئیلغا بكرێت، مانای وایە سبەی دەبێت تەتبیقی بكەی لەسەر قانونی مەدەنی، وەكو تیجاریەكەی لێ دێت، ئیلغاكە پێم وایە ئینتیباهیان بۆ ئەو جانبە نەكردووە، پێم وایە ئەوە باش هاتووە، دیقەت لەوەش بكەن، لە ماددەی دواتر دا لەوێش دا ئەو خەڵكەی كە بۆ نیشتەجێ بوون خانووی كرێ دەكات موراعاتی كردووە، كردوویانە بە 4٪ ی سەنەوی، كرێی سەنەوی 4٪ لە قیمەتی ئەرزو شتەكە زیاتر نەبێت، ئەوەی تیجاریە 8٪ی داوەتێ، یەعنی لەوێش دا

کرێچی هاوولاتی بێت کەمتر دەبێت کرێی خانووی بۆ حیساب بکرێت، من ناتوانم بلێم ئەو قانونە خەڵکێك زەرەری لێ ناکات، بەلام بە عام پێوستە بۆ هەرێمی کوردستان یان نا؟ ئەوە نوقتەیەکی گرنگە، پێویستە بۆ پێشکەوتن؟ بۆ دابین کردنی عەدالەت؟ نوقتەیەکی تر کە ئێستا برادەرێك ئاماژەی پێی کرد، گوتی زۆر خانوو هەیە بە کرێ نادرێت لەبەر ئەوەی کرێی زۆر داوا دەکەن، یەك لە ئەسبابی ئەوەی کە بە کرێ نادرێت ترسی خاوەن موڵکەکەیە، دەڵێ کرێچی کە دەچێتە ناوی دەرناچێت لێی، قانون دەیگرێتەوە لەبەر ئەوەی نایدات، کە بچێتە مەحکەمە شکاتیشی لێ بکات ناتوانێت دەری بکات، لەبەر ئەوەی ئەو قانونە کە دەرچوو ئیتمیئنانی کرد خاوەن موڵك، من خۆم خاوەن موڵك نیم بۆ مەعلوماتتان، یەعنی نامەوێت هینیش بکەم، نە خانووم هەیە بە کرێی بدەم، نە بە تەماشم، دەبێت ئینسان بیکات بۆ عەدالەت، من ناتوانم ئەو داواکاریەی کە دوو برادەر کردوویانە کە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت، خۆ ئیلغای بکەی یەعنی هیچت نەکرد، لە حەقیقەت دا من پێم وایە تێنەگەیشتنێك هەیە لەو کەسانەی کە داوایان کرد ئیلغا بکرێت ئەو ماددەیە، ئەگەر ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت، لە سبەیەوە قانونی مەدەنی لەسەری تەتبیق دەبێت، ئەگەر سەحبیش ناکەن رەئیەکەیان ئەو دوو، سێ برادەرە، ئەوا رەئیەکەی ئەوان دەخەمە دەنگدانەوە، کاك ئارام فەرموو تۆ داوات کرد ئیلغا بکرێت، رەئی ئێستات چیە؟

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە کە داوامان کرد ماددەی 2 ئیلغا بکرێت، مەبەستمان ئەوەیە ئەو گۆڕانەی کە هاتووە، بە ئیلغا کردنەوەی ماددەی 3 یاسای 87 ساڵی 1979 شمولی ئەو عەقدانە نەکات کە لە پێش دەرچوونی ئەو یاسایە ئەنجام دراون بە مەبەستی نیشتەجێ بوون، واتە ئەو گرێبەستانەی بۆ نیشتەجێ بوون ئەنجام دراون شمولی نەکات لە دوای دەرچوونی ئەو یاسایە، بۆیە داوامان کرد ئەم ماددەیە ئیلغا بکرێت، ئێمە نامانەوێت حوکمەکانی ماددەی 1 بەسەر خەڵکی کرێچی دا لە بەیانیەوە تەتبیق بکرێت، یان لە دوای دەرچوونی ئەم یاسایە، بەڕاستی ئەوەی ئێمە مەبەستمانە ئەوەیە کە لەم کاتەدا ئێمە وەزعی کرێچی تێك نەدەین، با مودەی بۆ دابنێین بۆ 4 ساڵی تر، بەڕاستی ئەگەر ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت، پێویستە ماددەیەکی تر لە جێی دابندرێت و ئیشارە بەوە بدات کە گرێبەستەکانی پێش دەرچوونی ئەو یاسایە شمولی نەکەن بە گۆڕانی ماددەی 1، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کاك کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش بەرلەوەی ئەو دوو یاسایە، یاسای دابین کردنی خانووبەرە بۆ هاوولاتیانی کەم دەرامەت و هەروەها ئەو ماددەیەی کە لە یاسای پەسەند کردنی بودجەی بەسەر داهات، مەسەلەی دانی سولفەی عەقاری،

هەروەها ئەو پرۆژانەی کە حکومەت ئاشکرا بوون کە خۆی کردوویەتی، بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەوە دانەبووم و دژی ئەوە بووم کە مەسەلەی سەکەن دەستی لێ نەدرێت، مەسەلەی تیجاری شتێکی ترە، مەسەلەی سەکەنی دەستی لێ نەدرێت و قانونەکە با بەردەوام بێت، دوای ئەو گۆڕانکاریانەی کە هاتن، هەروەها قەناعەتێکی تر لای من دروست بوو، ئێمە ئەگەر بێتو ئەو ماددەیە ئیلغا بکەین، ئەو ماددەیە دەبێتە پەیامێك و ریسالەیەك هەم بۆ کرێچی کە مشوری خۆی بخوات کە لە ماوەی ئەو چەند ساڵە دەتوانێت بۆ خۆی شوێنێکی نیشتەجێ بوون پەیدا بکات، هەروەها بۆ کەرتی تایبەتیش، کەرتی تایبەت بیر دەکاتەوە ئومێدێکی لەلا دروست دەبێت کە بتوانێت خانووبەرە دروست بکات و بتوانێت ئیستسمار بکات لە بواری عەقارات دا، هەروەها بۆ حکومەتیش لێرەدا زیاتر مشور دەکات و زیاتر پەلە دەکات کە ئەزمەی سەکەن لە کوردستان نەهێڵێت، لێرەدا ئەو ماددەیە پەسەند بکرێت، ئێمە لێرەدا ئەو ماددەیە، ئەگەر بێت و پەسەند بکرێت، ئێمە کەڵکی زۆری لێ وەردەگرین، ئەوەی کاك ئارام باسی کرد، کە مەسەلەی ئەو عەقدانەی پێشین نەگرێتەوە، ئەوانەی دوای بگرێتەوە، بەڕاستی ئەوە جائیز نیە لە رووی یاساییەوە، ئێمە ماددەیەکی قانونی کە دەرئەکەین، قانون ئەبێت عام بێت و مجرد بێت، نابێ هەندێك بگرێتەوە و هەندێك نەگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك زانا بە ئیعتیباری وەکو کاك محمد صالح بۆیە دەنگت ئەدەمێ فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جەنابت فەرمووت، ئەگەر ئەو ماددەی ئیلغا بکرێتەوە، یەکسەر قانونی مەدەنی تەتبیق ئەبێت، نەخێر وانیە، ماددەی چوار زۆر رێك وپێك هاتووە، قانونەکە زۆر عیلاجی چاکی ئەزمەی سەکەن ئەکات، لە جێگای خۆی ئەمێنێت ماددەی چوارەم، ئەو ماددەیە هەڕەشەیە بە جێبەجێ کردنی قانونی مەدەنی، کە (العقد شریعه المتعاقدین)، دەگەڕێینەوە بۆ زەمیر و ویژدانی خاوەن موڵك، ئاخۆ چۆن ئیتیفاق ئەکات، لەگەڵ کرێچیەکە هەندێ لە برادەران لە مودەکە بە غەڵەت تێگەشتوون، وائەزانن ئەو چوار ساڵەی کەوا لێرە باسکراوە، باسی تەمدیدی عەقدی ئیجارە، ئەوە وانیە، ئەوە باسی ئەوە ئەکات کە پاش چوار ساڵی تر قانونی ئیجاری سەکەن، سەبارەت بەسەکەن نامێنێت قانونی مەدەنی جێبەجێ ئەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز سرکیس ئاغا جان/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی یەکەم کە ئیلغا کرا، پەیوەندی بە کرێوە هەبوو، کەواتە کە ماددەی یەکەممان هەڵوەشاندەوە ماددەی یەکەم بەخۆی ئەڵێت: یەکێك کەکرێچی بێت ولەناو خانووەکەدا دانیشتبێت و کرێی مانگانە

بەبەردەوامی بدات، عەقدی ئیجارەکە تۆماتیکیەن نوێ دەبێتەوە، دوای ئەوەی کە کۆتایی بە عەقدەکە دێت، کە ماددەی یەکەم هەڵوەشایەوە، یەعنی ماددەی سێیەم بەپێی ماددەی یەکەم هەڵوەشایەوە، دەبێ ئێمە موعالەجەیەك دابنێین هەروەکو بەڕێزتان فەرمووتان، چونکە یەکسەر ئەچینە سەر قانونی مەدەنی، ئەو ماددەیە ماددەی دووەم لە صالحی کرێچییە، بۆیە ئێمەش پشتگیری لێ ئەکەین و ماوەکەش وەکو خۆی بمێنێتەوە زۆر باشە، بەڕاستی مولاحەزەیەکی تریشم هەیە، ئەوانەی کەوا ئێستا خانووی خۆیان بە کرێ دەدەن، ئەم چەند ساڵەی ئەم دواییە، کە کرێی خانوو بەرزبووەتەوە، ئەوە موشکیلەیان نیە، زۆربەی خاوەن موڵکەکان ئەوان کێشەیان هەیە، کەبیست ساڵ وسی ساڵ وکۆن بەکرێیان داوە، ئەگەر نا هی نوێ بە سیعرێکی باش نەبێت بەکرێی نادەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو سۆزان خان بەس داوای قسەشت نەکردبوو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵاهی من سەیرم لێ یەت، ئەندامێکی لیژنەی یاسایی بڵێت، با خەڵك مشوری خۆی بخوات، تا ئەم چوار ساڵە خانوو پەیدا ئەکات، من تێناگەم کە خەڵك پارەی نەبوو، یان مەعاشێکی هەبوو، چۆن ئەتوانێ خانوو پەیدا بکات، خەزێنەی بەسەرا دائەبارێت؟ ئاخر ئەوە بەڕاستی بریندار کردنی شعوری خەڵکە، چۆن پارە پەیدا بکات، بچێت بیدزێت بۆ ئەوەی شوێنی نیشتەجێبوون پەیدا بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا ئەوانەی کەوا داوایان کردبوو ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت، ئەگەر پەشیمان نابنەوە دەیخەمە دەنگەوە ئیقتراحتان کاك ئارام و کاك زانا و کاك رۆمیۆ داوا ئەکەن ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت کێی لەگەڵدایە با دەستی بڵند بکات؟ هەر سێ دەنگەکە بوو، کەواتە ئیلغا ناکرێت، ئێستا ماددەکە کە هاتووە پێش ئەوەی بیخوێننەوە جارێکی تر تەئکید ئەکەمەوە ئەوە بۆ عەدالەتە، لە زەرەری کرێچی نیە، وەکو هەندێك ئەندام وا تێگەشتووە، ئەو کرێچیەی بە عەقدە بەردەوامە تا پاش چوار ساڵەکەش ئێستاش هەر بەردەوامە، ئەوانەی کەوا عەقدیان نیە، کە پەنجا ساڵە لە خانوویەکدایە، کرێکەی مومکینە کە دە دینار بێت، ئەبێ فورسەت هەبێت بۆ خاوەن موڵکەکە کە ئەو موڵکە هەروا تەماشا ئەکات، پەنجا ساڵە هەر وایە، دوایش پاش چوار ساڵەکەی تریش ماددەی سێیەم چارەسەری کردووە نیسبەتێکی کەمی بۆ داناوە، ماددەکە بخوێننەوە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگەوە، کاك سعدالدین، ئەگەر نوقتەی نیزامی نەبێت پێت ئەبڕم.

بەڕێز ملا سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

موقتەرەحی کەمکردنەوەش هەبوو، من و د.رمضان و لیژنەی هاوبەش و کاك رۆمیو، کە ئەوەی بدرێتە تەصویت بۆ کەمکردنەوەی، موقتەرەحی کەمکردنەوەی مودەی ئەو چوار ساڵەش هەبوو.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئاخر ئەوە بە حەقیقەت تەناقوزە، لە لایەك دەڵێین:لابچێ و لە لایەك دەڵێین: كەمبكرێتەوە، سێ كەسیش داوای كردووە كە كەم بكرێتەوە، جا لەسەر مەبدەئی كەم كردنەوەكە كاكە چوار ساڵەكە بكرێتە دوو یان سێ، هەر مەوزوعی كەم كردنەوەكە دەخەمە دەنگەوە، كێ لەگەڵ ئەوەیە كەم بكرێتەوە دەستی بڵند بكاتەوە؟ فەرموو، كێ لەگەڵ ئەوەیە كەم نەكرێتەوە؟ زۆرینە دەڵێ كەم نەكرێتەوە، موقتەرەحەكەتان سەری نەگرت، قانونیەكان ئیعتیرازیان نەگرت، مانای وایە تەریقەی تەصویتەكە تەواو بوو، بیخوێنەوە تكایە، فەرموو.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم: كار بە حوكمەكانی یاسای بە كرێدانی خانووبەرەی ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هەموار كراو كە لە هەرێمدا بەركارە، سەبارەت بەو خانووبەرانەی كە بۆ نیشتەجێبوون بەكرێ دراون، بەردەوام دەبێت بۆ ماوەی چوار ساڵ لە رۆژی بەیكاربوونی ئەم یاسایە، دوای بەسەر چوونی ئەم ماوەیە دەكەونە ژێر كاری حوكمەكانی یاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی 1951ی هەموار كراو.

بەڕێز كریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الثانية: يستمر العمل بقانون ايجار العقار رقم (87)، لسنة 1979، المعدل و النافذ في الاقليم بالنسبة الى العقارات المؤجرة لاغراض السكنى لمدة اربع سنوات اعتباراً من تاريخ نفاذ هذا القانون، وتخضع بعد مضي المدة المذكورة لاحكام القانون المدني رقم (40) لسنة 1951 المعدل.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیە دەخەمە دەنگەوە، كێ لەگەڵێتی دەستی بڵند بكات تكایە؟ فەرموون كێ لەگەڵدا نیە؟ بە زۆرینەی دەنگ قبول كرا، فەرموون بۆ ماددەی دواتر.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی سێیەم:

یەكەم: ئەو گرێبەستانەی بەكرێدانی خانووبەرە بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون دوای بەركاربوونی ئەم یاسایە مۆر دەكرێن، دەكەونە ژێر كاری حوكمەكانی یاسای شارستانی ژمارە(40)ی ساڵی 1951ی هەموار كراو.

دووەم: گرێبەستەكانی ئەم یاسایە بۆ غەیری مەبەستی نیشتەجێبوون بەكرێ دراون، بەر لەبەركاربوونی ئەم یاسایە مۆر كراون بۆ ماوەی یەك ساڵ لە رۆژی كۆتایی هاتنی ماوەی گرێبەستەكەوە درێژ دەكرێتەوە و

له پاش كۆتایی ئەم ماوەیە كرێیەكە دەكەوێتە ژێر كاری حوكمەكانی یاسای شارستانی ژمارە(40) ساڵی 1951ی هەموار كراو.

بەڕێز عبد الكريم ابو بكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الثالثة:

1- تخضع عقود ايجار العقار التي تؤجر لغير اغراض السكن بعد نفاذ هذا القانون لاحكام القانون المدني رقم (40) لسنة 1951 المعدل.

2- تمتد عقود ايجار العقار المؤجرة لغير اغراض السكن المبرم قبل نفاذ هذا القانون لمدة سنة واحدة اعتباراً من تاريخ انتهاء العقد و تخضع لاحكام القانون المدني بعد انتهاء المدة المذكورة.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كەس مولاحەزەی هەیە لەسەر ئەو قانونە؟ ئەگەر كەس مولاحەزەی نیە، شەرحەكەی ئەوەیە، ئەگەر جەنابی وەزیر یان كاك عەونی شەرحی بكەن، هەر چەندە من پێشتر خوێندیتمەوە.

بەڕێز سەركیس ئاغا جان/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەوە پەیوەندی بە دوكان و شوێنە تیجاریەكان هەیە، بەراستی بە هەمان شێوەی ماددەی دووەمە، بەڵام لێرە مودەتەكە بۆ یەك ساڵ دانراوە بۆ دوكانەكان و شوێنە تیجاریەكان، لە دوای یەك ساڵ ئەوەش دەچێتە سەر قانونی رەقەم (40)ی مەدەنی، وەها تەعامولی لەگەڵ دەكرێ.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

زیاتر تەوزیحی بكەم، جەنابی وەزیر تەوزیحی كرد، بەڵام دوو فەقەرەمان داناوە، ئەو عەقدانەی كە ئێستا بەكرێ دەدرێ، ئەو موڵكانەو دوكانانە ئێستا پاش دەرچوونی ئەو قانونە بەكرێ دەدرێ ئەوانە ئۆتۆماتیكیەن خازیعی قانونی مەدەنی دەبن، بەڵام ئەوانی پێش ئێستا بەكرێ دراون پاش ساڵێك خازیعی قانون دەبن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

د.هالە فەرموو.

بەڕێز د.هالە سهيل وادی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پرسیارم هەیە لە جەنابی وەزیر، هەبوونی كۆمپانیاكان و رێكخراوی حكومی و نا حكومی، ئەوانە دەوریان نیە لە بەرزبوونەوەی نرخی عەقار و كرێی خانوو؟ مەفروزە بە رەئی من ئەوانە جیاواز

بكرێنەوە، لەناو مەناتیقی سەکەنی نەبێ، لەبەر ئەوەی لە هەر گەڕەکێك مەجموعەك خانوو هەیە کە نووسراوە تەنها بۆ کۆمپانیاکان و کرێیەکانی یەکجار زۆرە، بەرەئی من ئەوانە جێگای تایبەتیان هەبێ، لە دەرەوەی مەناتیقی سەکەنی ، لەبەر ئەوەی مونافەسەی هاوولاتی دەکەن، وایان کردووە ئەو کرێیە زیاد بێ، ئەوانەی شوقق و عیماراتیان هەبێ، بۆ نموونە ئێستا شوقق یەکجار زۆریان هەیە کە نەدرایتە کەس هەندەی بدرێتە کۆمپانیا و رێکخراوەکان، موشکیلەی سەکەن حەل دەبێ و کرێ بۆ خۆی دادەبەزێ، ئەگەر جەنابی وەزیر وەڵامم بداتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەقەکە لە جێی خۆیەتی، بەڵام ماوەکە زۆر کەمە هەر وەکو جەنابی ئیشارەتی پێدا، موشکیلەی سەکەنی وتی بۆ عیلاج ئەجیر و مەئەجیر چاك دەبێتەوە ئەو ماوەیە، وا دەکەین ئەو ماوەیە بڕەك درێژ بێتەوە، کرێیەکە بکرێتە دوو ساڵ و بۆ ئەوەی خاوەن موڵکەکان و کرێچیەکان عیلاقەی خۆیان چاك بکەن و کێشەکە کۆتایی بە مەوزوعەکە بکرێ و ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك مەلا ئەنوەر فەرموو.

بەڕێز ملا انور محمد غفور:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵلا من لە پێش چاوم وازیح نیە، دەبێ ماددەکە باسی ئیجارە، لە ئیجاری دوکان و ئەوانە، ئێمە ئەزانین لە هەولێر مەسەلەن کابرایەك کرێچی بێ و ئێستاشی لەگەڵدا بێ خاوەن موڵکەکە سەرقفلانە وەردەگرێ لە دوکانەکەی یان پارەیەکی زۆر وەردەگرێ، ئەگەر بێت و باسەکە لەوە بێت لەو مودە زەمەنیە زیاد و کەم بکرێت، ساحێب موڵك ئەتوانێ شەخصەکە ئیشکالێکی بۆ دروست بکات، کرێچیەکە دەربکات و ئەتوانێ ئەیفرۆشێتەوە، یان هەندێ جار بووە دەری ئەکا بە بێ ئەوەی موقابلێکی بداتێ، جا وایە دوکانێکی چوار دەفتەر یان سێ دەفتەر حەسەب مەوقیع و شوێنەکە وەکو سەرقفلانە باس دەکرێ، نازانم چۆن حەل دەکرێ؟ و چ دەبێ؟

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك رمضان فەرموو.

بەڕێز د. رمضان عبد الرحمن محمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نەصە عەرەبیەکەی باش هاتووە، بەڵام ئەوەی لە بەشی یەکەمی کوردیەکەیدا هاتووە بەرای من غەڵەتە، ئەو گرێبەستانەی بەکرێدانی خانووبەرە بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون نەهاتووە، ئەوە بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون نیە،

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، کوردیەکەی تەواو بکەن، کاك محمد صالح فەرموو.

بەڕێز محمد صالح اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هاوشان لەگەڵ باوەڕبوونمان بەوەی کە چالاکی بازرگانی هەنگاوی چاکی ناوە بەرەو پێش، رەغمی ئەوەی پێشتر لە لێدوانێکدا قسە و مولاحەزەم لەسەر چالاکیە بازرگانیەکان هەبوو، دیسان مانیع نیە بەڵام بۆ ماوەکە درێژ بکرێتەوە بۆ دوو ساڵ و زیاتر مەبدەئی عەدالەتی پێوە دیارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش بەراستی تەئکید لە رەئیەکەی مام رەشاد و کاك محمد صالح دەکەم، ئەو مودەیە لە ساڵێك بکرێتە دوو ساڵ، لەبەر ئەوەی ماوەکە کەمە و ئیشکالاتی گەورە دروست دەکات بۆ کرێچی و ساحیب دوکانەکان و ساحیب موڵکەکان، با مودەیەکی تەفاوز هەبێ لە بەینیان، من پێم وایە ئەتوانن رێك بکەون لە بەینی خۆیان و شتێك دروست بکەن، چونکە هەیە عەقدیان دروست کردیە دوو ساڵە و سەر قفلانەی 5 یان 6 دەفتەریان داوە، ئێستا بە پێی ئەو قانونە یەکسەر تەحویل دەبێ بۆ قانونی مەدەنی و ماوەی ساڵێکی تر دەری دەکات، بۆیە با جارێ مفاوەزات باشترە درێژ بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر قسەیەکتان نیە، جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز سەرکیس ئاغا جان/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرسیارێك کرا بە نیسبەت مەکاتب و شەریکات کە خانووەکان بەکرێ دەگرن، ئەگەر سەیری ئەم یاساشە بکەن لە ماددەی چوارەمدا، 8٪ کرێمان داناوە بۆ ئەو حالەتانە، هەر چەندە کەم بێت، یەعنی کرێیەکەی بەرز کراوەتەوە، بۆ ئەوەی تەئسیری لێ نەکات، بە نیسبەت ماوەکە، ئێمە کە موناقەشەمان دەکرد، دوو

رامان هەبوو، دوو ساڵ بەیەك ساڵ، ئەوەمان بۆ ئێرە تەئجیل کرد کە بزانین چۆن بریار دەدەن، ڕەنگە منیش لەگەڵ دوو ساڵەکە بم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەجومەن:

ئەوانەی داوای قسەیان کرد بوو تەواو، تەنها نوقتەی خیلاف ئەوەیە کە یەك ساڵەکەیە، سێ ئەندامی پەرلەمان داوایان کرد کە ساڵەکە کەمە، فرسەت بدرێت، جەنابی وەزیریش هەر پێی وایە ئەو مودەیە ببێتە دوو ساڵ، ئەو موفتەرەحەی کە داوای کردووە، عەقدی ئیجار لە نێوان کرێچی و بەینی خاوەن موڵك، ئەگەر بۆ تیجاری بێت، موفتەرەحی لیژنەکە ساڵێکە، موفتەرەحی 4 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵ پشتگیری وەزیر دوو ساڵە، کێ لەگەڵ ئەوەیە ببێتە دوو ساڵ دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، بە زۆرینەی دەنگ بوو بە دوو ساڵ، ماددەکە بخوێنەوە کاك کریم بۆ ئەوەی هەمووی بخەینە دەنگدان.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی سێیەم:

یەکەم/ئەو گرێبەستانەی بەکرێدانی خانووبەرە بۆمەبەستی نیشتەجێبوون، دوای بەرکاربوونی ئەم یاسایە، مۆردەکرێن دەکەونە ژێرکاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی 1951ی هەموارکراو.

دووەم/گرێبەستەکانی ئەو خانووبەرەی کە بۆ غەیری مەبەستی نیشتەجێ بەکرێ دراون و بەر لە بەرکاربوونی ئەم یاسایە مۆرکراون، بۆ ماوەی دوو ساڵ لە رۆژی کۆتایی هاتنی ماوەی گرێبەستەکەوە درێژ دەکرێتەوە و، پاش کۆتایی ئەو ماوەیەش ، کرێیەکەی دەکەوێتە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی 1951 ی هەموارکراو.

بەڕێز سەرۆکی ئەجومەن:

مامۆستا کاکە فەرموو.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادە 3:

اولاً: تخضع عقود ايجار العقار التي تؤجر لغير أغراض السكن بعد نفاذ هذا القانون لأحكام القانون المدني رقم 40 لسنة 1951 المعدل .

ثانياً: تمتد عقود ايجار العقار المؤجر لغير أغراض السكن المبرم قبل نفاذ هذا القانون لمدة سنتين اعتباراً من تأريخ أنتهاء مدة العقد وتخضع في ايجاره لأحكام القانون المدني بعد انتهاء المدة المذكورة.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیەش بەو گۆڕانکاریەی کە کرا ، بە زۆرینەی دەنگ قەبوڵ کرا، بۆ ماددەی دواتر تکایە، کاك کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی 4:

حوکمەکانی بڕگەی 1 (ا) و(ب) و (ج) لە ماددەی (چوارەم) ی یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ، لەهەرێمی کوردستان ـ عیراقدا لەکار دەخرێن و، ئەمانەی خوارەوە جێیان دەگرنەوە:

یەکەم/ نابێ سالآنەی ئەو خانووبەرانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، لەو گرێبەستانەی کەدوای بەرکاربوونی ئەم یاسایە مۆردەکرێن، لەم رێژانەی خوارەوە زێتربن:

1/ (4٪) چوار لەسەدی بەهای گشتی ئەو خانووبەرە یان ئەو شوقڤانەی بۆ نیشتەنی ئامادەکراون و بۆ ئەم مەبەستەش بەکرێ دەدرێن.

2/ (6٪) شەش لەسەدی بەهای گشتی ئەو خانوبەرە یان ئەو شوققانەی کە ژوور،ژوور، بۆنیشتەنی بەکرێ دەدرێن.

3/ (8٪) هەشت لەسەدی بەهای گشتی ئەو خانووبەرە یان ئەو شوققانەی کە بۆ مەبەستی غەیری نیشتەنی بەکرێ دەدرێن.

دووەم/ کرێی سالآنەی ئەو خانووبەرانەی کەحوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، لەو گرێبەستانەی پێش بەرکاربوونی ئەم یاسایە مۆرکراون، بەپێی ڕێژەکانی بڕگەی (یەکەم)ی سەرەوە هەموار دەکرێت.

سێیەم/ مەبەست لەبەهای گشتی خانووبەرە لەم یاسایەدا کۆی بەهای زەویەکەو بینایەکەیە لەوکاتەدا کە دەسەلآتی دارایی بۆ جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیخەملێنێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەجومەن:

ماموٚستا کاکە فەرمووو.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادە 4: يوقف العمل بإحكام الفقرة 1 (ا) و(ب) و (ج) من المادة (الرابعة) من قانون ايجار العقار في أقليم كوردستان ـ العراق ويحل محلها مايلي:ـ

أولاً: لاتزيد الأجرة السنوية للعقارات المشمولة بأحكام هذا القانون في العقود التي تبرم بعد العمل به على النسب التالية :

1ـ ﴿4٪﴾ أربع من المائة من القيمة الكلية في العقارات او الشقق المعدة للسكنى المؤجرة لهذا الغرض.

2ـ ﴿ 6٪﴾ ست من المائة من القيمة الكلية في العقارات أو الشقق المؤجرة على شكل غرف للسكنى.

3- 8٪ من القيمة الكلية في العقارات أو الشقق المؤجرة لغير اغراض السكنى.

ثانياً: تعدل الاجرة السنوية للعقارات المشمولة بأحكام هذا القانون في العقود المبرمة قبل العمل بـه الى النسب الواردة في الفقرة (أولاً) اعلاه.

ثالثاً: يقصد بالقيمة الكلية للعقار لأغراض هذا القانون، مجموع قيمة الارض والبناء وقت التقدير الذي تجريه السلطة المالية تنفيذاً لأحكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیە ماددەیەکی گرنگە، زۆریش بە دیقەت دیراسەت کراوە، ئەگەر موداخەلەتان هەبێت ئومێد دەکەم بە دیراسەتەوە موداخەلەی بکەن، پێش ئەوەی ئێوە قسە بکەن کاك عونی شەرحەکی هەیە فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

غەڵەتێکی مەتبەعی لە بیدایەتی ماددەکە هەیە، کە دەڵێت (یوقف العمل بإحكام الفقرة 1 (ا) و(ب) و (ج) من المادة (الرابعة) ئەوە ماددەی 4 دەگرێتەوە بە تەواوی، چونکە مولاحەزەی قانونی عیراقی بکەین، سێ فەقەرەیە، لێرە کە ئیشارەتمان داوە بە (ا) و (ب) و (ج) دیارە ئیقتیباس کراوە لە کۆمپیوتەر، لێرە سیغەکەی وای لێ دێت (یوقف العمل بإحكام المادة (الرابعة) من قانون ایجار العقار في أقليم كوردستان ـ العراق و يحل محلها مايلي: ....)، مەبەستیش لەو ماددەیە ئەوەیە لە پرۆژەی حکومەت دا هاتبوو کە ئیتیفاقمان کرد لەگەڵ جەنابی وەزیر نسبەکان کەم بێتەوە، 4٪ بێت بە نیسبەت ئەو شوێنانەی کە بە کرێ دەدرێن بۆ نیشتەجێ بوون، 6٪ بۆ ئەو شوێنانەیە کە زۆر بە کرێ دروان، 8٪ بۆ مەحەلاتی تیجاری، واتە نسبەکان هەمووی کەم بووەتەوە، جگە لە هی تیجاری هەر وەکو خۆی ماوەتەوە، بە نیسبەت ئەو عەقدانەی کە پێش دەرچوونی ئەو قانونە نسبەکان تەعدیل دەکرێت وەکو لە خاڵی دووەم دا روونمان کردووەتەوە، (تعدل الاجرة السنوية للعقارات المشمولة بأحكام هذا القانون في العقود المبرمة قبل العمل به الى النسب الواردة في الفقرة (أولاً) اعلاه)، واتە عەدالەتەك لە مەوزوع دا پەیدا دەبێت، ئەو موڵکانەی کە ئێستا بەکرێ دەدرێن پاش دەرچوونی قانونەکە کرێیان زیاد نابێت، کەم دەبێتەوە، بەڵام کرێی کۆن هەیە، کە قەدیم بە کرێی داوە ئێستا بە گوێرەی ئەو قانونە ئەو موعادەلەی لەسەر تەتبیق دەکرێت، یەعنی کرێکان زیاد دەبێت بە نیسبەت حالاتی کەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

گوڵناز خان فەرموو.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پشتگیری لە رای لیژنەی هاوبەش دەکەم، بەڵام لێرە پێشنیاری خاڵێکی تر دەکەم، ئێستا لە واقعی کوردستان دا نەبوونی متمانەیە لە نێوان کرێچی و خاوەن موڵك، خاوەن موڵك خانوویەکی زۆری هەیە بە چۆڵی و زەویەکی زۆریش هەیە شوێنی نیشتەجێ بوونە، خاوەن موڵك دایناوە و نایکات بە خانوو،

دەمەوێت پێشنیار بکەین کە زەمانەتێك هەیە بۆ پارێزگاری خاوەن موڵك، چۆن ئێستا زەمانەتێك هەیە بۆ کرێچی کە ڕێژەیەك دابندرێت، بۆ نموونە سیانە لە ماوەی 6 مانگ دا، یان 4 مانگ دا خاوەن موڵك بتوانێت سیانەیەکی بینایەکەی بکات، کە بەرەو وێران چوون نەچێت، بە داخەوە زۆر حاڵەت هەبووە کە کرێچی زەرەرێکی گەورە دەگەیەنێت بە خاوەن موڵك، خاوەن موڵکیش لەو سەرەوە دەچێت تۆڵەکەی خۆی بەزیاد کردنی کرێیەکە لەسەر کرێچی دادەنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دیلمان فەرموو.

بەڕێز محمد احمد صالح :

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەبەر ئەوەی عەقارات ڕەئس مالێکی سابتە، لەبەر ئەوە جیاوازی هەیە لەگەڵ موتەحەریکە، هەتا نەسەبیش دەبێت ئەو جیاوازیەی هەبێت، مەبەستم (قیمة الارض والبناء وقت التقدیر) ئەوە لێرە نیسبەکەی دەبێت کەمتر بێت، بە قەناعەتی من کە وەختی تەشید دەکات، سعری زەوی ڕەنگە کامل بێت و بیخەیتە ئیجار لە سعری زەویەکە زیاد دەبێت،سعری کولفەی مەواد زیاد دەبێت، ئەو پارە ئەساسەن خستیە ڕەئس مالەکی سابت، بۆ بینایەی شوقە یان وەحدەیەکی سەکەنی لە ئەسنای ئیجار خۆی قیمەتەکەی زیاتر دەبێت، ئەوە ئیزافە دەبێت لەسەر موئەجرەکە، لەبەر ئەوە من لە گەڵ ئەوەم نسبەکان کەمتر بێت، بە تایبەتی تا ئەو فەترەیەی کە حکومەت دەتوانێت مەشاریعی خۆی ئینجاز بکات، چوارەکە ببێتە سێ و شەشەکە ببێتە پێنج، چونکە ئەو نیسبانە هەمووی زیادن رابتێکی تەردی لەگەڵ یەکیان هەیە، کە سعری دوکان زیاد دەبێت، عەمەلیەن بازاڕ بەرزدەبێتەوە، عەمەلیەن مستەوای مەعیشی کەم دەبێت، چونکی زۆرینەی خەڵکی کوردستان فەقیرن، ئەگەر هیچ نەبێت فەرمانبەرە، نسبەی پارەکەی لەگەڵ ئەوەی دەیکاتە مەسروف تەقریبەن خەلەلەك دروست دەکات، لەبەر ئەوە من لەگەڵ کەمکردنەوەی نسبەکانم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عادل فەرموو.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من مولاحەزەیەکم هەبوو، بەڵام کاك عونی جوابی دایەوە پێش ئەوەی من بیڵێم، سەبارەت بە ڕێژەکانیش من پێم وایە ڕێژەکان زۆرن، ئەگەر تەقدیری بکەین خانوویەك بۆ 20 ـ 25 ساڵ بە کرێ بدرێت، یەعنی ئەو ڕێژەیەی کە لێرە هەیە تەقدیری بکەی لە ماوەی 20 ساڵ دا پارەی خانووەکە بە کرێیەکە وەردەگرێت، جا بۆیە من پێشنیار دەکەم ڕێژەی 4٪ ەکە ئەگەر 3٪ بێت گونجاو ترە، خۆی لوبی قانونەکان وناوەڕۆکی قانونەکە ئێرەیە، لێرەیە خەڵك موشکیلەی هەیە و ناعەدالەتیەکەش لێرەیە کە خاوەنی موڵك

کرێ زۆر وەردەگرێت، لە ماددەی 3 کە ئەوە بوو کرێچیەکە موشکیلە بوو بۆ بۆ خاوەن خانووەکە، بۆیە من پێم باشە ئەو ڕێژەیە بکرێتە 3 لە بڕگەی 1، هەروەها هی بڕگەی 2 بکرێتە 5، تەقریبەن گونجاو دەبێت و بۆ ماوەی 20 ساڵێك دەکاتە پارەی خانووەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە کە پێشتر لە قانونی ئیجاری عەقار ئەو یاسایە هەبووە، بەڵام بە ڕێژەی 5٪ و 7٪، بەڵام کاری پێ نەکراوە لە کوردستان، حکومەت بەدواداچوونی نەبووە، هاووڵاتیانیش ئەو تواناو ئاستەیان نەبووە بۆ ئەوەی بەرگری لە خۆیان بکەن، ئێستاش ئێمە یەك دەنگین کە ئەزمەیەکی سەکەنمان هەیە، بۆ ئاسان کردنی ئەو مەسەلەیە چاکسازی لە سەکەن دا یاساشمان دەرکردووە، یاسای دابین کردنی نیشتەجێ بوون، پێمان وایە بەو ئاسانیە جێ بەجێ ناکرێت، یەعنی بە چاو ڕۆشنی با قسە بکەین، لەسەر سولفەی عەقار 6 مانگ لە 2008 تێ پەڕیوە، جا بە پرسیارێك ڕوو دەکەمە جەنابی وەزیر، بۆ ئالیەتی تەنفیز بۆ ئەم ئاسانکاریە بۆ کرێچی کە ناتوانێت و فریا ناکەوێت شوقەی بە دەست ناکەوێت، یەعنی بۆ تەنفیز کردنی ئەو یاسایە و بۆ ئاسانکردنی کرێچیەتی کە چ بەرنامەیەکیان هەیە بۆ ئەزمەی سەکەن؟ لە خیلالی ئەو چوار ساڵە کەم بکەنەوە پێش ئەوەی بگەڕێینەوە سەر قانونی مەدەنی، پاشان بنەمایەکی گشتی یە دەبێت قانون تەفسیری هاووڵاتیان، ئومێد دەکەم حکومەت هەنگاوی جدی بنێت و چ ئالیەتێکی نزیك خایەنیشیان هەیە بۆ چارەسەر کردنی ئەو ئەزمەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر هەڵەم نەکردبێت لە حیساباتەکانی خۆم دا، ئەگەر عەقارێك 100 هەزار دۆلار تەقدیر بکرێت، لە 4٪ ی دەکاتە 40 وەرەقە ساڵانە، تەقسیمی 12 ی بکە، 333 دۆلار دەکات بۆ هەر مانگێك، ئەگەر بە ئەرك نەبێت پێم بڵێن دەخلی فەردی کورد لە کوردستان دا چەندە؟ تاوەکو ئەو ڕێژەیە بدات و ئەو موعەدەلە بدات، کێ دەتوانێ ئەو موعەدەلە بدات؟، یەعنی ئەگەر بڵێی 350 دۆلار بە پێی ئەمە بێت کەس ناتوانێت خانوو بگرێت بە کرێ، یەعنی من لەوە نازانم ئەوە بۆ جەنابتان بە جێ دەهێڵم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سۆزان خان ئەوە خۆ بۆ هەموو ولآتان نیە، ئەوە ژمارەیەکە، دووەمین لە ئەوەندە کەمتر نەبێت، من یەك شت دەڵێم بۆ ئەوەی موناقەشەکە هێن نەبێت، ئەگەر ئیجازەم بدەن، یەکێك پارەی هەیە، دەچێت خانوویەك دروست دەکات و خۆشی خانوویەکی هەیە، دەیەوێت مەوردێکی هەبێت لەو خانووە، پارەیەك ئەگەر بچێت بە تیجارەتێکی عەشوائیی بیکات، ڕەنگە قازانجی لێوە بکات، بەڵام ئەو 4٪ بە مانایەکی تر بە 25 ساڵ ئەوجا پارەکەی بۆ دەگەڕێتەوە، ئەو جانبەش حیسابی بۆ بکەن، ئەو 100 هەزارەی سەرفی کردووە، بەو 4٪ ، 25 ساڵ دەبێت ڕاوەستێت و کرێیەکان ساڵ بە ساڵ وەربگرێت تا دەبێتە 100 هەزارەکە، لەبەر ئەوە ئەوەش حیساب بکەن، هاتووەو ماندوو بووە، بەڵێ قازانج دەکات ناتوانی ئەوە نەڵێی، بەڵام بەو پێوەرەی جەنابت دەیڵێی، بەو پێوەرە ناتوانی قانون دابنێی، ژمارەیك خەڵك هەیە کەم دەرامەتە کە ئێمە قانونێکمان دانا بۆ نیشتەجێ بوون، بۆ ئەوان بوو، پێرێ حکومەت بە ئێمەی گوت 100 ملیۆنی تەرخان کردووە بۆ دروست کردنی خانوو بۆ خەڵکی هەژار، هەر بۆ ئەوان بوو، خۆ ناکرێت بڵێی ئەی دەوڵەمەندەکان، هەر قانونێك بۆ عەدالەتە وەکو عەرزم کردن، پێوەرێکە دەبێت لەسەری بڕۆین، بۆ ئەوەی ڕێگایەکمان هەبێت بۆ تەعامل کردن بە شێوەیەکی گشتی نەك بە شێوەیەکی تایبەتی، ئەگەرنا تۆ بە پەرۆشی، ئێمەش وەکو جەنابت بە پەرۆشەوەین، گلەیی لە خۆمان دەکەین، ئەگەر ببینین کەسێك کەم دەرامەت بێت و نەتوانێ جێگای نیشتەجێ بوونی هەبێت، بەڵام دەبێت بە بەرنامەیەکی فراوان موعالەجەی ئەوە بکەین، کاك سعدالدین فەرموو.

بەڕێز ملا سعدالدین عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە ئەو 4٪ زۆر باشە، لە قانونی عیراقیە کۆنەکە 5٪، ئەگەر ئەو حیسابەی بکەی ئێستا خانوویەك بە 10 دەفتەر دۆلار، بە 12 دەفتەر قیمەی عەقاری کولی بۆ دابنێی بۆ بینایەکەو زەویەکەی، ئێستا بە 600 دۆلار ناتداتێ بە ئیجار تێیدا دابنیشی، ئەو مستەوایە دێنیە خوارێ لە 600 دۆلار بۆ 700 دۆلار بۆ 333 دۆلار، مانای وایە تۆ ئیشێکی زۆر باشت کردووە، یەعنی ئەو قانونە موعالەجەیەکی باشی تێدا کراوە، شەرت نیە هەموو ساحێب دەخلێکی مەحدود بچێ لە دوای خانوویەکی وا بگەڕێت کە سعری خانووەکەی 10 دەفتەر یان 12 دەفتەر بێت، ئەغلەبی ئەو مەحەلانەی کە مستەوای دەخلیان مەحدودە 4 دەفتەر و 5 دەفتەرە، ئەگەر حیسابی 4٪ یشی بۆ بکەی زۆر کەمترە لەو 333 دۆلارەی، خاڵێکی ترم پرسیارێکم لە جەنابی وەزیر هەیە، ئایا ئەو لیژنە تەخمینیە چ ئالیەتەك بەکاردەهێنێ بۆ ئەو تەقدیرەی؟ لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من پێم وایە قانون تەحدیدی ئالیەتەکەی کردووە، کاك سالم فەرموو.

بەڕێز سالم محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خاڵی 3 لەو ماددەیە (8٪ من القیمة الکلیة للعقار او الشقق المؤجرة للاغراض السکنیة) موخالفەیەکی وازحی هەیە لەگەڵ ماددەی 3 ، کە دەڵێت دەکەوێتە ژێر ئەحکامەکانی قانونی مەدەنی، ئەحکامی قانونی مەدەنی نابێتە تەحدید بۆ 8 ساڵ یان بە کەیفی خۆی، 10 ساڵ بێت یان 15 ساڵ بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك حمە رشید فەرموو.

بەڕێز رشید کریم رشید:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش لەگەڵ ئەو رەئیانەم کە رێژەی 4٪ ەکە زۆرە، کەم بکرێتەوە بۆ 3٪، لەبەر ئەوەی نیسبەتی 80٪ ی کرێچیەکان فەرمانبەرن یان پێشمەرگەن یان پۆلیسن، یەعنی نیسبەتەکە کەمە، راتبەکە لە چاو کرێیەکە هینێکی زۆری دەوێت، خاڵێکی تر حەز دەکەم جیاوازیەك دروست بێت هەر موتەحەرك بێت باشترە ، جیاوازیەك دروست بێت لە نێوان ئەوەی لە چەقی شارەو لە گەڵ ئەو عەقارەی لە دەرەوەی شارە، ئەو نیسبەتە هەر وەکو یەك تەماشایان دەکات، چونکە ئەوەی چەقی شارەکە قیمەتی زۆرترەو تەکلیفی زۆر تر تێچووە، وەك ئەوەی لە ئەترافی شارەکەیە، وەکو یەك تەماشا کردنیان ڕەنگە باش نەبێت، قیمەتی عەقار زەویەکە تەحیدی ئەوە بکات، ئەگەر موتەحەرك بێت لە نێوان 2 و 4 بێت ڕەنگە ئاسانتر مەعامەلەی لەگەڵ بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شوقی فەرموو.

بەڕێز شوقی حسین ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەگەڵ ئەوەم کە رێژەکان کەم بکرێتەوە، بۆ ئەوەی کە بمانەوێت ئاستی بژێوی خەڵك باش بکەین، کە بە داخەوە لە لای ئێمە و لە عیراقیش ئەو ئاراستەیە گیراوەتە بەر کە راتب زیاد بکەین، یەعنی هێشتا راتب زیاد نەبووە بازاڕ گرانیەکی گەورەی بە خۆیەوە بینیوە، ئەگەر ئێمە دەمانەوێت ئاستی بژێوی ژیانی خەڵك باش بکەین پێویستە ئەو شتانە کەم بکەینەوە، باج و خەراج کەم بکەینەوە، نەك بێین زیادی بکەین، بۆیە لەگەڵ کەم کردنەوەیمە، رێژەکەش 4٪ بکرێتە 3٪، هەروەها 6٪ بکرێتە 5٪، هەروەها 8٪ بکرێتە 6٪، چونکە هەروەك ئەو برادەرانەی کە بە بێ ئەوەی مەبەستم تەعلیق بێت، ئەو حیسابەی کە سۆزان خان کردی فعلەن 3 وەرەقەو هەندێك دەکات، کە خانوویەك 10 دەفتەر دۆلار بکات، ئەو برادەرانەی کە دیفاع لەوە دەکەن حیسابی ئەوەیان نەکردووە، فەرمانبەرێك 400 هەزار دینار، باشترین فەرمانبەر لەوانەیە 500 هەزار دینار وەربگرێت، لەوە زیاتر وەرناگرێت، ئەی چی بخوات؟ ئەوەی کە

دوکاندارە کە کرێی خانووەکە زیاد دەکرێت لەسەر حیسابی کێ؟ دەچی لێی دەکڕی کیلۆیەك خەیارم بدەیە، ئەوە بۆ 1500 یان بە 2000 ە، دەڵی وەڵلا کرێی سەیارە گرانە، لەبەر ئەوەی بەنزین گرانە، ئەگەر ئێمەش کرێی دوکانەکان ئاوا ئیزافەی بکەین، ئەوە هەمووی لە گیرفانی هاووڵاتی دەری دەهێنیەوە، ئەگەر دەمانەوێت ئاستی بژێوی ژیانی خەڵك باش بکەین، پێویستە تەرکیز بکەینە سەر ئەو شتانەو کەمی بکەینەوە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دیارە بۆچوونەکانتان عیلاقەی بە رۆشنبیری و باکگراوندی هەیە، کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بە تەئکید پەیوەندی هەیە بە باکگراوندی فکریمانەوە، بە تێڕوانینمان بۆ چارەسەری کێشەکان، هەڵبەتە منیش لەگەڵ ئەو رەئیانەم کە برادەران باسیان کرد، ئەو نیسبەیە بەڕاستی زۆرە، بە قەناعەتی من 4٪ بکرێت بە 3٪ و 6٪ بکرێت بە 4٪ و 8٪ بکرێت بە 6٪، من 8٪ ەکە خۆم بۆ خۆم ئەگەر بە نیەت بێت لەگەڵ نیم، بۆ ئەوەی کە تەئسیر نەکاتە سەر کرێی خانووی سەکەنی باشترە ئەویش کەم بکرێتەوە، چونکە مەکاتب و منەزەماتی ئەوەی کە د. هالە تەرحی کرد، یەکێکە لەو سەبەبانەی ئەگەر ئەو خانووانە کرێیەکانیان بەرز بێت، تەئسیر لە ئەوانی تریش دەکات، بۆیە بەڕاستی ئەو نیسبانە ئەگەر بێتە خوارەوە باشترە، لەم قۆناغەش دا خزمەت بە زۆرینەی خەڵك دەکات، من نامەوێت بچمە سەر تەفاسیلی ئەوەی کە دەخلی فەرد چەندە، بەڵام ئێمە ئەگەر ئیقتیسادیەن سەیری ئەو مەوزوعە بکەین، ربحی سەریع و ربحی بەتیئمان هەیە، مەفهومی تیجارە لە عەمەلیەی ئیقتسادی ئەگەر سەیری بکەین بەو مەفهومە، حەق نیە وا بیربکەینەوە ئێمە بزانین هەموو مەشروعێکی سەریع، دەکرێت هەموو کەسێك و هەموو تاجیرێك لە خیلالی ماوەیەکی کەم دەست کەوتێکی باشی هەبێت، بەڵام کاتێك سەرمایەدارێك بڕیار دەدات لە ماوەیەکی دوورو درێژ دا ربحێکی مسۆگەری بەتیئی هەبێت بۆ مودەیەکی زەمەنی دیاری کراو، بۆ نموونە خانوویەکی 10 دەفتەری کە بە حدودی 25 ساڵ دەسکەوتەکەی بێتەوە دەستی، پێم وایە ئەوە دەسکەوتێکی سابتەو زەرەریشی نەکردووە و بە مروری زەمەنیش دەسکەوتەکەی زیاد دەکات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس کاك دلێر، بەڵام وەکو مولاحەزەیەك ئەوەڵی جوملەکە دەڵێت 4٪ زیاتر نەبێت، خاڵێکی تر ئەگەر بگەڕێیەوە سەر قانونی ئیجاری 1979 ، 5٪ ی داناوە، ئێمە ئەوەمان کەم کردووەتەوە، عەینی شەرحە دەڵێت 5٪ کەمتر نەبێت، ئێمە دەڵێین 4٪ کەمتر نەبێت، یەعنی نوقتەیەکیش کەمترە لە ئەوانی تر، کاك عمر فەرموو،

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەروەكو ئێستا جەنابت ئیشارەتت پێی دا، من ویستم ئەو قسەیەی جەنابت بكەم، لە قانونی ئیجاری عەقاری كۆن دا ئەو نیسبەتە تا 7٪ دەڕۆیشت، كە لیجانی زەریبەی عەقار دەردەچوون تەقدیری قیمەتیان دەكرد هەتا 7٪ یش جائیز بوو بڕوات، بەڵام ئێمە ئەگەر بێین سەیری ئەوەڵی ماددەكە بكەین كە دەڵێت (لاتزید اجره) یەعنی جائیزە موشەریع حەقی داوە كە كەمتر بێت لە 4٪ ەكە، یەعنی دەست خۆشی لە برادەرانی لیژنەی یاسایی دەكەم كە ئەو نیسبەتەیان داناوە، ئەوەیان باش ڕەچاو كردووە، بەڵام بۆچی؟ لە قانونی ئیجاری عەقاری كۆن دا قیمەی كولی عەقار كەم بوو، بەڵام نیسبەتی كرێیەكە زیاد كرابوو، ئێستا بە عەكس بووەتەوە قیمەی كولی عەقار زیادەو نیسبەتی ئیجارەكە كەم كراوەتەوە، بیما مەعنا ئەوە لەساڵحی كرێچیەكەیە، جائیزە كە 4٪ زیاتر نەبێت، بەڵام جائیزە بە 4٪ كەمتر بێت و بێتە خوارێ، ئەمە لە لایەك، لە لایەكی ترەوە ئێمە ئەگەر ئەوە زۆر بێنینە خوارەوە، من ناڵێم با زەریبە بۆ حكومەت كۆبكەینەوە، تەبیعی ئەو نیسبەتانە كە تەقدیر دەكرێت لە لای لیجانی زەریبەی عەقار، ئەو عەقدانە لە زەریبەی عەقار تەسبیت دەكرێت، بەو واقعەش زەریبە لە ساحێب موڵك دەسێندرێت، لە لایەكی ترەوە ئێمە لە ماددەی پێشوو دا ساحێب موڵكمان تەقید كردووە بۆ چوار ساڵی دیكە ئینجا بتوانێت جێ بەجێی بكات، لە فەقەرە 2 ی ئەم ماددەیە لە بەشی دووەم دا باس لەوە دەكەین كە دیسانەوە ئەو عەقدانەی كە موئەجیر كردوویەتی وەختی خۆی بێین كرێیەكەشی بۆ دابەزێنین ئەم نیسبەتانەی ئێرە، ئەمە بەڕاستی ناعەدالەتیەك دێنێتە دی بەرامبەر بە ساحێب موڵك، دەبێتە هۆی كێشە نانەوەیەكی گەورە لە بەینی ساحێب موڵك و كرێچی دا، ئەگەر بێینە سەر نیسبەتی 8٪ ی دوكانەوە، بۆ ئەغرازی تیجاری بەكاردەهێنێت، دوكان هەیە ئەو قفلەی كە دەدرێت كە بە تەسمیمە قانونیەكەی خلو رجلی پێ دەڵێن، ئەسڵەن غەیرە قانونیە، جائیز نیە وموخالەفەی قانونە، دەچێتە 10 دەفتەرو 15 دەفتەر، كابرا دەیدات و هەوای ناو دوكانەكە دەكاتە سەرقفڵی، بۆچی نیسبەتی كرێیەكەی 8٪ زیادەیە بۆ ساحێب موڵكەكە، بەڵام لە كاتێك دا كرێچیەكەی تر كە دووكانەكەی تەنازول دەكات و دەیفرۆشێت، 10 دەفتەر با زیاد بێت بۆ نموونە، بە ڕەئی من ئەگەر ئەوە بكرێتە نیسبەتی 8٪ دابندرێت، لە سەر تەئسیر لە دانی سەرقفڵی دەكات، بە پێچەوانەوە كرێچیەكە سوودمەند دەبێت، ئیتر نایەت پارەیەكی تازە بدات بۆ ئەوەی بچێتە ناو دوكانەكەوە، بە كرێیەكی مەعقول دەچێتە ناو دوكانەكەوە و كاسبیشی تێدا دەكات، بە ڕەئی من ئەگەر بێینەوە سەر باسی دووەمی (تعدل اجرة.......... باحكام هدا القانون فی العقود المبرمة قبل العمل)، داوا دەكەم لیژنەی یاسایی بیر لەوە بكەنەوە كە (العقد شریعە المتعاقدین) بووە، عەقد دەچێتە بابی نیزامی عام، ئێمە ئەگەر ئەوە هەڵوەشێنینەوە، یەعنی تەئسیر لە سەر نیزامی عام دەكات و ئەو عیلاقەی عەقدیە دەكەین لەسەر نیزامی عام و موئەجیروموستەئجیر ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

تەنیا مولاحەزەیەك كە هەیە، هەندێكیان پێیان وایە نیسبەتەكە كەم بكرێتەوە بۆ 3٪، لیژنەی هاوبەش پێیان وایە لە 5٪ بووە كردوومانە بە 4٪، كاك دلێر قسەت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د. دلێر اسماعیل حقی شاویس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەو نیسبەتانە پێم وابێ زۆر دیراسەتی لەسەر کراوە، جا ئەونیسبەتە داندراوە، ڕاستە ئێمە ئەگەر ئاوا بە موجەرەدی لە داهاتی تاکە کەسەوە تەماشای بکەین، بەڵام حەقیقەتێکی تریش هەیە ئەگەر ئێمە تەماشای بکەین، ئەو نیسبەتانە زۆر زۆر کەمترە لە نیسبەتی فائیدە کە هەیە، کەواتە کەسێك ئەگەر خاوەن سەرمایە بێت یان خاوەنی 10 دەفتەر بێت، لە مەسڵەحەتی نیە ئەو 10 دەفتەرە لە خانوویەك دا بمرێنێ و بەو نیسبەتە ئیستیفادەی لێ بکات و کرێی لێ وەربگرێت، بۆیە ئەگەر لەو نیسبەتە کەمتر بێت، ئەو کاتە هیچ حەوافزێك نامێنێت بۆ ئەوەی خەڵك لە بواری خانووبەرە ئیستیسماراتی خۆی بکات، یەکێك لە هەدەفەکانی ئەمە، جگە لە دروست کردنی جۆرە عەدالەتێکی نیسبی، لە حەقیقەت دا ئەوەیە کە ئێمە شان بەشانی ئەو یاسانەی کە دەرچووە بە تایبەتی یاسای وەبەرهێنان و ئەو یاسایانەی تر کە دەری دەکەین، هەوڵ بدەین لایەنێك یاخود بەشێك لە کێشەکانی نیشتەجێ بوون چارەسەر بکەین، بۆیە دابەزاندنی ئەمە کارێکی سیلبی دەکاتە سەر سەرجەم ئەو هەنگاوانەی کە پێشتر ناومانە، جۆرە خەلەلێك لە مەجالی ئیستسمارات دروست دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا ئەو سێ برادەرەی کە گوتیان ببێتە 3٪ ئەگەر موسیرن لەسەر ڕەئیەکانی خۆیان دەیخەمە دەنگدانەوە، باشە، موقتەرەحەك هەیە لە لایەن کاك دلێر و کاك شوقی و دوو برادەری تر، کە 4٪ ەکە زۆرە با ببێتە 3٪، کێ لەگەڵ ئەوەیە با دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، بە زۆرینە ڕەفزی ئەو موقتەرەحە کراو قەبوڵ نەکرا، کاك کریم فەرموو بۆ ماددەی 4 بیخوێنەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دلێر نوقتەی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەبێت هەردوو نیسبەتەکەی تریش بخرێتە دەنگدانەوە، تۆ تەنها 4٪ خستە دەنگدانەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەس باسی نیسبەتەکانی تری نەکرد، بە تەحدید باسی 4٪ ەکە کرا، تەنها یەك کەس ئەوانەی تری ئیشارە پێدا، یەك کەسیش نابێتە موقتەرەح، کاك شوقی باسی 4٪ ەکەی کرد، تەنها خۆت بووی باسی ئەوت کرد، تەنها یەك کەسیش نابێتە موقتەرەح، کاك کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی 4: حوكمی ماددەی (چوارەم) ی یاسای بەكرێدانی خانووبەرە ، لەهەرێمی كوردستان ـ عیراقدا لەكار دەخرێت و، ئەمانەی خوارەوە جێیان دەگرنەوە:

یەكەم/ نابێ ساڵانەی ئەو خانووبەرانەی حوكمەكانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، لەو گرێبەستانەی كەدوای بەركاربوونی ئەم یاسایە مۆردەكرێن، لەم رێژانەی خوارەوە زێتربن:

1/ (4٪) چوار لەسەدی بەهای گشتی ئەو خانووبەرە یان ئەو شوققانەی بۆ نیشتەنی ئامادەكراون و بۆ ئەم مەبەستەش بەكرێ دەدرێن.

2/ (6٪) شەش لەسەدی بەهای گشتی ئەو خانووبەرە یان ئەو شوققانەی كە ژوور،ژوور، بۆنیشتەنی بەكرێ دەدرێن.

3/ (8٪) هەشت لەسەدی بەهای گشتی ئەو خانووبەرە یان ئەو شوققانەی كە بۆ مەبەستی غەیری نیشتەجێ بەكرێ دەدرێن.

دووەم/ كرێی ساڵانەی ئەو خانووبەرانەی كەحوكمەكانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، لەو گرێبەستانەی پێش بەركاربوونی ئەم یاسایە مۆركراون، بەپێی رێژەكانی برگەی (یەكەم)ی سەرەوە هەموار دەكرێت.

سێیەم/ مەبەست لەبەهای گشتی خانووبەرە لەم یاسایەدا كۆی بەهای زەویەكەو بینایەكەیە لەوكاتەدا كە دەسەڵاتی دارایی بۆ جێبەجێكردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە دەیخەملێنێ.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ماموٚستا كاكە فەرموو.

بەڕێز عبدالكریم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

الماده 4: يوقف العمل بإحكام المادة (الرابعة) من قانون ايجار العقار في أقليم كوردستان ـ العراق ويحل محلها مايلي:

أولاً: لاتزيد الأجرة السنوية للعقارات المشمولة بأحكام هذا القانون في العقود التي تبرم بعد العمل به على النسب التالية :

1ـ (4٪) أربع من المائة من القيمة الكلية في العقارات او الشقق المعدة للسكنى المؤجرة لهذا الغرض.

2ـ (6٪) ست من المائة من القيمة الكلية في العقارات أو الشقق المؤجرة على شكل غرف للسكنى.

3- (8٪) من القيمة الكلية في العقارات أو الشقق المؤجرة لغير اغراض السكنى.

ثانياً: تعدل الاجرة السنوية للعقارات المشمولة بأحكام هذا القانون في العقود المبرمة قبل العمل به الى النسب الواردة في الفقرة (أولاً) اعلاه.

ثالثاً: يقصد بالقيمة الكلية للعقار لأغراض هذا القانون، مجموع قيمة الارض والبناء وقت التقدير الذي تجريه السلطة المالية تنفيذاً لأحكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

کێ لەگەڵ ئەو ماددەیەی لیژنەی هاوبەشە دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، 6 کەس لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ قەبوڵ کرا، بۆ ماددەی دواتر کاک کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی 5: بڕیاری ژمارە(32) لە 2003/2/6 کە لەلایەن ئەنجومەنی نیشتمانیی هەرێمی کوردستان ـ عیراقەوە دەرچووە، پووچەڵ دەکرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا کاکە فەرموو.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة 5: يلغى القرار المرقم (32) والمؤرخ في 6/ 2/ 2003 الصادر من قبل المجلس الوطني لكوردستان ـ العراق.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کاتی خۆی پەرلەمانی کوردستان بە بڕیاری ژمارە 32، لە 2/6/ 2003 سەلاحیەتی دابوو بە سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران بە ئیعادەی نەزەر بە تەقدیر بە کەم کردنەوەی کرێی خانووبەرە لە هەرێمی کورستان، بەو ماددەیە داوا دەکرێت ئەو قەرارە ئیلغابکرێت، ئەو قانونەی کە ئێستا دەردەچێت جێگای ئەو دەگرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر تەبیعیە، ئەگەر قسەی لەسەر نەبێت دەیخەمە دەنگدانەوە کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، الحمد الله بە کۆی دەنگ ماددەیەك قەبوڵ کرا، بۆ ماددەی 6 کاک کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی 6: وەزیری دارایی و ئابووری هەرێم بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ ئاسانکردنی جێ بە جێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا کاکە فەرموو.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة 6: لوزير المالية والاقتصاد في الاقليم اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك عمر فەرمووو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پێم وایە هەر وەزیری مالیەو ئیقتساد موختەس نیە بە ئیسداری تەعلیمات، چونكە هەندێك عەقدەكانی رەبتی بە وەزارەتی عەدلەوەش هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك د. فؤاد فەرمووو.

بەڕێز د. فؤاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من ویستم پێشتر قسە بكەم، بەڵام مەجال نەبوو و شتەكانیش تێكەڵ بوون، هۆكاری دەركردنی ئەم یاسایە وەكو لە مەتنەكەی دا هاتووە و دەڵێت: كەمكردنەوەی گرفتی نیشتەجێ بوون، دیارە ئێمە چەند بریارێكمان دەركرد وەكو لە كاتی بودجە بۆ سولفەی عەقارو پاشان یاسای نیشتەجێ بوون، لەسەر زەوئی ئەو قسانەی كە د.هالە كردی لە ڕاستیدا گرفتێكی گەورەی نیشتەجێ بوون لە شارە گەورەكاندا ئەو خانووانەیە كە لە ناوچەكانی شارەوانی كە بۆ نیشتەجێ بوون كراون، بازرگانی نین، رێكخراوە بیانیەكان و ناوخۆییەكان و سەندیكا و كۆمپانیاكانی تێدایە، كە بووە بە هۆی زیادكردنی گرفتی نیشتەجێ بوون، لەبەر ئەوە من پێشنیاری ماددەیەك دەكەم، ئەو ماددەیەشمان داڕشتووە، ئەگەر مەجال هەبێت دەیخوێنمەوە بە شێوەیەك كەوا رێ لەو رێكخراو و سەندیكا و كۆمپانیانە بگرێت، كە لە ناوچەكانی بازرگانی نین، بۆ ئەوەی لەوێ خانوو نەگرن بە كرێ، تاوەكو هەلێكی باش برەخسێ بۆ ئەوەی بتوانن ئەو خانووانە بە كرێ بدەن، نەسەكەی بە عەرەبی بەو شێوەیەیە: (لايجوز ايجار دور معدة للسكن فی غيرالمناطق التجارية لغير اغراض سكن)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوە مەبدەئیەن باشە، بەڵام تۆ بەدیلت هەیە بۆئەوە؟ لاجوز دەكەی بەدیلت هەیە بۆ ئەوە؟ كاك د. فؤاد فەرمووو.

بەڕێز د. فؤاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پێم وایە دەتوانرێت لەو عیمارە سەکەنیانە ئەو رێکخراو و کۆمپانیایانە بچن لەوێدا دابنیشن، لە هەمان کات خاوەنی ئەو جۆرە خانووانە چاوەڕێ ناکەن بۆ ئەوەی کۆمپانیایەك بە کرێیەکی گران بچێتە ئەو خانووانەوە تا رێ بگرین لە گرانی کرێی خانووبەرە، دەتوانن خانوو بگرن ئەو کۆمپانیایانە ، هەروەها رێکخراوەکانیش دەتوانن خانوو بگرن، بۆ ئەوانیش دەتوانین موهلەیان بدەینێ، دەتوانین شتێکی تریش بڵێین تەنیا ئەو خانووانەی خۆیان ساحێب موڵکن، کۆمپانیایەك خۆی خانوویەکی هەیە لە ناوچەیەکە کە داندراوە بۆ نیشتەجێ بوون، یەعنی مەناتقی سەکەنی، ئەو بۆی هەبێت، بەڵام بتوانێت لە عیمارەیەك دا شوقەیەك یان دووان بگرێت، بۆچی دەبێت لەو ناوچانە بێت کە بۆ نیشتەجێ بوون داندراون، بەڕاستی هەم باری کۆمەڵایەتی خەڵکیان تێك داوە، لە زۆربەی ناوچەکان دا، هەم بووە بە هۆی گرانی کرێ لەو شوێنانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

داوای رەئی لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی دەکەم پێش ئەوەی قسە بدەم بە ئەندامان، ئەگەر جەنابی وەزیریش رەئی هەبێت؟ باشە فەرموو کاك عونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشنیارەکەی د.فؤاد باشە، بەڵام ئەگەر جێ بەجێ بکرێت کێشەیەکی زۆر گەورە دروست دەکات، ئێمە بڵێین و نەڵێین زیاتر لە 10 هەزار کۆمپانیا خانوویان گرتووە لەو شوێنانەی کە سەکەنی تێدایە، ئەگەر ئەوە بکەین مانای وایە دەبێت دەریان بکەین، باشە کە دەرمان کردن بۆ کوێ دەڕۆن؟ چیان بەسەر دێت؟.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك د.دلێر فەرموو.

بەڕێز د. دلێر اسماعیل حقی شاویس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا ئەوە پێشنیارێکی زۆر چاکە، بەڵام من وا تەسەور دەکەم بۆ ئەمڕۆی بارودۆخی هەرێمی کوردستان و حکومەتی هەرێمی کوردستان، کارێکی ئاسان نیە کە جێ بەجێی بکات، بۆیە زیادکردنی ئەو ماددەیە ڕەنگە لە رووی پراکتیکەوە باش نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر رەئیەکت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز سرکیس ئاغا جان/وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

به ڕاستی لەرووی کۆمەڵایەتیەوە من زۆر پشتگیری لەو رایە دەکەم، بەڵام بە عەمەلی ڕەنگە جێبەجێ کردنی زەحمەت بێت، بۆیە نازانم پێتان باشە بە یاسا دابەزێت یان وەکو تەوسیە بێت؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك د. فؤاد خۆی پێشنیارەکەتان بە جێیە و شتێکی باشە ئەگەر بتوانین کارێکی وا بکەین، بەڵام ئەو شتانەی کە هەردوو لیژنەو جەنابی وەزیریش باسی کرد، پێم وایە ماوەیەکی بدەینێ، شەرت نیە لێرە دابندرێت، با لە خیلالی ئەو ماوەیە پرۆژەیەك تەقدیم بکەن، دیراسەتی بکەن، بزانن جێ بەجێ کردنی دەکرێت؟ چەند کۆمپانیا هەیە لە شارەکان بە تایبەتی هەولێر و سلێمانی و دهۆك؟ مەجالی دەرچوونیان و جێگایان و ئیستیعابیان، ئەگەر دەکرێت پرۆژەیەکی لەو شێوەیە تەقدیم بکەن بە تەنیاش بێت پێشنیارێکی زۆر باشە، من پێم وایە پەلەی لێ بکەین و دواتر جێ بەجێش نەکرێت بۆ خۆی دەبێتە موشکیلە، خۆی رەئیەکە ئەوەڵ جار د. هالە تەرحی کرد دیارە لە لیژنەی تەندروستی باستان کردووە لەگەڵ یەکتری، بە حەقیقەت ئەوە موقتەرەحەکە پەلە کردن لێی و بە بێ هیچ دیراسەت کردنێك بیخەینە ناو پرۆژەکەوە، ئەوە نابێت، کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پشتگیری لەوە دەکەم کە بکرێتە ماددەیەك و ئیزافە بکرێت، یەکەم شت ئێمە تەشجیعی ئیستسمار دەکەین لە بواری دروست کردنی عیمارەی سەکەنی لە شارەکانی خۆمان، ئەمە شتێکی زۆر باشە، ئەو کۆمپانیایانە دەتوانن خانووەکان بکڕن و تێیدا دانیشن، هەروەها گوتوومانە مەناتقی تیجاری نا، ئەو جێگایانەی کە شەقامی سەرەکینە، مەعروفە ئەو شوێنانە ئەوە بۆیان هەیە، بەڵام لە مەنتیقەی سەکەنی بەڕاستی حیزبەکان سەندیکاکان و ڕێکخراوەکان و کۆمپانیاکان بەشێکن لە دروستکردنی ئەزمەی سەکەن، دەکرێت ماوەی ساڵێکیان بۆ دابنێین بۆ جێ بەجێ کردنی ئەو ماددەیە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە دەرگا دەکاتەوە بۆ ئەوەی پرۆژەیەك هەبێت، نەك بۆ کۆمپانیا تیجاریەکان، ڕێکخراو و کۆمیتەی حیزبیش لە ناو خانووی نیشتەجێ بوون دا نەمێنێت، جا ئەوە دیراسەتی بکەن بە حەقیقەت، کاك د. کمال فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە ڕاستی دا ئەمە لە هەموو شوێنێکی دونیادا هەیە، مەمنوعە کۆمپانیا لە ناو شوێنی سەکەنی مەقەری خۆی دابنێت، ئەگەر وای کرد جەزای دەکەن، بۆ ئەوەی وەزعی کوردستان کەمێك ئاڵۆزی تێدایە، من پشتگیری پێشنیارەکەی سەرۆکی پەرلەمان دەکەم کە پرۆژەیەك حازر بکرێت و جوان دیراسەتی بکەن،

ئیشی بۆ بكەین كە ئەوە دەبێت هەر هەبێت، چونكە لە هەموو دونیا هەیە، ئەگەر ئێمە تەماشا بكەین سەكەن و كۆمپانیا تێكەڵ بووە و ئەوەش شتێكی نامۆیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

مەوزوعەكەمان لێ هین بووە، ئێستا دوو ڕەئی هەیە، ڕەئی یەكەم پێیان وایە كە ببێتە ماددەیەك، ڕەئی دووەمیش كە من پێشنیارم كردو كاك كمالیش تەئیدی كردم بۆ ئەوەی كە پرۆژەیەك تەقدیم بكرێت، كێ لەگەڵ ڕەئیەكەی د.فۆادە و دەیەوێت قسەی بكات؟ كاك كریم فەرموو.

بەڕێز كریم بحری عبداللە:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من لە لیژنەی یاسایش ئەو پێشنیارەی د. فۆاد كردی منیش كردم، بەڵام وەریان نەگرت، لێرە دا پشتگیری لە ڕەئیەكەی ئەو دەكەم، هیوادارم لەو یاسایە دا جێ بگریت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

یەكێك هەیە كە قسەی هەبێت لەسەر ڕەئیەكەی من و كاك كمال؟ كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پشتگیری لە ڕەئیەكەتان دەكەم، بەڕاستی لە جێگای خۆیەتی ئەوە بە بێ دیراسەت بڕێك زەحمەتە لەو مەسائیلانە قەراری لەسەر بدرێت، بۆیە بە دیراسەیەك بێت، چونكە مومكینە ئەو كەسانەی كە ئیلتیزام نەكەن بەو قانونە عقوباتی دەبێت بۆ دابندرێت، موخالەفەی ئەو قانونە چی بەسەر دێت؟ بۆیە بەم سەرپێیە بە تەسەوری من ناكرێت لێرە ئەو موعالەجەیە بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك د. فۆاد فەرموو.

بەڕێز د. فۆاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من هەست بەوە دەكەم كەوا دەركردنی ڕێكخراوەكان لەو جێگایانە مومكینە شتێكی ئاسان نەبێت، یان دەبێت دوو ساڵ ماوە دابندرێت یان جارێ با هەر كۆمپانیاكان بگرێتەوە، ڕێكخراوەكان و سەندیكاكان لێ بگەڕێن لەو ماوەیەدا شتێك بكەن.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

نا هەر موقتەرەحەكە با وەكو خۆی بێت، كوێستان خان فەرموو.

بەڕێز كوێستان محمد عبداللە:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

منیش یەك پێشنیارم هەیە، كە ئەو پێشنیارەی كە هاتە ئاراوە، كە پرۆژەیەك ئامادە بكرێت، ئەوە بخرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

پرۆژە ئامادە كردنەكە دەنگی ناوێت، ئەو ئیقتراحەی كاك د. فؤاد كە دەڵێت ماددەیەك هەبێت و ئێستاش دابندرێت، كێ لەگەڵ موفتەرەحی د. فؤادە دەستی بەرز بكاتەوە تكایە؟ فەرموو، كێ لەگەڵ ئەو موفتەرەحە دانیە؟ فەرموون، زۆرینەی ئەندامان لەگەڵ ئەو موفتەرەحە دانین، دەكرێت د. فؤاد بیكەنە پرۆژەیەك و دیارسەتیشی بكەن، لێرە حەز دەكەم شتێك دووپات بكەمەوە لەسەر ئەو پرۆژانەی كە تەقدیم دەكرێت، لە پەیڕەوی ناوخۆ دا هاتووە كە 10 ئەندام تەقدیمی پرۆژەیەك بكەن، لەبەرئەوە بە حەقیقەت ئەوە دوو، سێ جارە شتێك روودەدات كە 60 ئەندام ئیمزای دەكات، ئەوە قانونی نیە، چونكە كە 60 ئەندام ئیمزای بكات وا دەردەكەوێت كە ئەوە بووەتە قەرار، كەچی قەرار لێرە دەبێت بە دەنگ دان بێت، بە موناقەشە بێت، ئینجا هەنێك برادەر دەچن تەسریحێك دەدەن كە نیوەی زیاتر لە ئەندامان ئیمزایان كردووە، كەواتە دەبێتە قانون، ئەوە لە هیچ وڵاتێك دا شتی وا نیە، لەبەر ئەوە تكایە 10 ئەندام كافیە، حوكمی پرۆژەكە بە 10 ئەندام و بە 60 ئەندام لە دیراسەت كردن و پابەند بوون بە پەیڕەو كردن وەكو یەكە، لەبەر ئەوە دواتر دەچن گلەیی دەكەن و دەڵێن 60 ئەندام كردوویەتی و حوكمی قانونە، سەرۆكایەتی گوێی نەداوە بە ئێمە، لە لای ئێمە 10 ئەندام و 60 ئەندام بە پێی قانون وەكو یەكن، پرۆژەكەش هەر دەخرێتە بەرنامەی كار، ئەگەر پێتان وابێت بە 60 ئەندام لە 56 ئەندام لەبەر ئەوەی ئێمە 111 ئەندامین، 56 حوكمی قانونە و ئەگەر زیاتر یش بێت باشترە، ئەو قسەیە قانونی نیە، ئەوەی كە (لوزیر المالیة والاقتصاد) كە تەعلیمات گوتی بە تەنیا وەزیری مالیە نیە پەیوەندی بەوە وەزیری عەدلەوەش هەیە، وابزانم كاك عمر بوو، لێرە دەمەوێت لیژنەی قانونی رەئی بدات كە پەیوەندی بە وەزارەتی عەدلەوە هەیە یان نا؟ كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پەیوەندی بە وەزارەتی عەدلەوە نیە، تەنها وەزارەتی مالیە مولزەمە، بە پێی قانونی كۆنیش هەر وابووە، دەوائیری زەریبە مەربوتە بە وەزارەتی مالیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەگەڵ رێزم بۆ رایەكەی جەنابی كاك عونی، ئەوەی كە وەزیری مالیە پەیوەندی پێوە هەیە تەنها نسبەتی تەحدیدی قیمەو بەدەلی ئیجارەكەیە كە ئەو عەقدە ئیجارە دەچێت تەنها بۆ زەریبەی عەقار، یەعنی

وەزیری مالیە لەوێدا سەلاحیەتی هەیە، بەڵام باقی تری چۆنیەتی بەکرێ دان و عەقد و ئەوانە ئەوە ئیشی وەزارەتی عەدلە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك زرار ڕەئیت هەیە؟ فەرمووو.

بەڕێز زرار طاهر امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لێرە بنووسرێت وەزیری دارایی و وەزیرە پەیوەندارەکان، ئەگەر پەیوەندی پێوە هەبوو ئەوا ئۆتۆماتیکیەن چارەسەر دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

قانونی پێشتریش دەڵێت (لوزیر المالیة اصدار التعلیمات اللازمة لتسهیل تنفیذ احکام هذا القانون)، کاك عمر ماددەیەکم پێ بڵێ کە وەزیری عەدل ڕەبتی بەوەوە هەبێت، کاك عمر سەحبی ئەوەی کرد، بۆیە ماددەکە دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، بە کۆی دەنگ قەبوڵ کرا، کاك کریم بۆ ماددەی دواتر.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی 7: هەر دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك کە لە گەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە دا ناکۆك بێت کاری پێ ناکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا کاکە فەرمووو.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادە 7: لایعمل بای نص قانونی او قرار یتعارض مع احکام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە ماددەیەکی ڕۆتینیە و لە قەوانینەکان دا هاتووە و دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەو ماددەیەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، بە کۆی دەنگ قەبوڵ کرا، بۆ ماددەی دواتر کاك کریم فەرمووو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی 8: پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندارەکانی حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا کاکە فەرموو.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة 8: على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیەش دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەو ماددەیەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، بە کۆی دەنگ قەبوڵ کرا، بۆ ماددەی دواتر کاك کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی 9: ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی رەسمی (وەقائیعی کوردستان)ەوە جێ بەجێ دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا کاکە فەرموو.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

الماده 9: ينفذ هذا القانون اعتبارا من تاريخ نشره فى الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیەش دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەو ماددەیەیە دەستی بڵند بکات تکایە؟ فەرموون، بە کۆی دەنگ ئەو ماددەیەش قەبوڵ کرا، هۆیەکانی دەرچوون بخوێنەوە تکایە.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هۆکارەکانی دانانی ئەم یاسایە

بۆ ئەوەی یاسا لەگەڵ سیاسەتی کۆمەڵایەتی و ئابووری هەرێمدا بخرێتە سەر بارێکی گونجاو بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکانی یاساکاریەکانی کۆمەڵایەتی و ئابووریەکان و لەپێناو بەدیهێنانی هاوسەنگی لەنێوان هەردوو لایەنی گرێبەستی بەکرێدانەدا بەچاوێکی دادپەروەرانە و یەکسانی و رەچاوکردنی هەلومەرجی کۆمەڵایەتی و ئابووری و بەهێزکردنی پەیوەندی کۆمەڵایەتی لەکۆمەڵگەی کوردستانیدا و هاندانی بزاڤی ئاوەدانکردنەوەو وەبەرهێنان بەشێوەیەکی گشتی لەبواری نیشتەجێبوون و هاندانی کەرتی تایبەتیش بۆ هاوبەشیکردنی لەکەم کردنەوەی گرفتی نیشتەجێبوون، ئەم یاسایە دانرا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا کاکە فەرموو.